



**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
29 серпня 2024 року,
протокол № 1

Перша проректорка, голова методичної
ради університету, кандидатка наук з
державного управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

29 серпня 2024 року

м.п.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО»
(частина третя)
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю
081 Право галузі знань 08 Право
за денною формою навчання

Розробники:

завідувачка кафедри цивільного права та процесу, докторка юридичних наук, професорка

_____ Світлана ГРИНЬКО

професорка кафедри цивільного права та процесу, кандидатка юридичних наук, професорка

_____ Жанна ЧОРНА

доцентка кафедри цивільного права та процесу, докторка філософії з права

_____ Марія РОМАСЬ

Схвалено кафедрою цивільного права та процесу 29 серпня 2024 року, протокол №1.
Завідувачка кафедри _____ Світлана ГРИНЬКО

Декан юридичного факультету, кандидат юридичних наук,
доцент

_____ Віктор ЗАХАРЧУК

29 серпня 2024 року

_____ Обліковий обсяг 2,83 ум.др.арк.

ЗМІСТ

			Стор.	
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни		–	4
	1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	–	4
	1.2.	Лекції	–	5
	1.3.	Семінарські заняття	–	6
	1.4.	Самостійна робота студентів	–	32
	1.5.	Підсумковий контроль	–	35
2.	Схема нарахування балів		–	36
3.	Рекомендовані джерела		–	38
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		–	44

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин					
		Денна форма навчання					
		Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак.)		Лабор.	Ін.зав.	СРС		
1	2	3	4	5	6	7	8
23.	Загальні положення про договірне зобов'язання	18	4	4			10
24.	Захист цивільних прав учасників договірних зобов'язань	16	4	4			8
25.	Зобов'язання з договору купівлі-продажу	26	8	8			10
26.	Зобов'язання з договорів дарування, ренти та довічного утримання (догляду)	18	4	4			10
27.	Зобов'язання з договорів про передачу майна у користування	22	6	6			10
28.	Зобов'язання з договорів про виконання робіт	16	4	4			8
	Всього годин	116	30	30			56

1. 2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	2	3	4
23.	<i>Загальні положення про договірне зобов'язання</i>	4	1
23.1.	Поняття та функції цивільно-правового договору.		
23.2.	Види цивільно-правового договору.		
23.3.	Зміст цивільно-правового договору.		
23.4.	Укладення цивільно-правового договору.		
23.5.	Зміна та припинення цивільно-правового договору.		
24.	<i>Захист цивільних прав учасників договірних зобов'язань</i>	4	1
24.1.	Поняття та особливості захисту цивільних прав учасників договірних зобов'язань.		
24.2.	Способи захисту цивільних прав учасників договірних зобов'язань.		
24.3.	Форми захисту цивільних прав учасників договірних зобов'язань.		
24.4.	Заходи цивільно-правової відповідальності за порушення договірних зобов'язань.		
24.5.	Підстави звільнення від відповідальності за порушення зобов'язань.		
25.	<i>Зобов'язання з договору купівлі-продажу</i>	8	2

25.1.	Поняття, елементи та зміст договору купівлі-продажу.		
25.2.	Договір роздрібною купівлі-продажу.		
25.3.	Договір поставки.		
25.4.	Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.		
25.5.	Договір контрактації сільськогосподарської продукції.		
25.6.	Договір міни (бартеру).		
26.	Зобов'язання з договорів дарування, ренти та довічного утримання (догляду)	4	2
26.1.	Поняття, елементи, зміст та види договору дарування.		
26.2.	Поняття, елементи, зміст та види договору ренти.		
26.3.	Поняття, елементи та зміст договору довічного утримання (догляду).		
27.	Зобов'язання з договорів про передачу майна у користування	6	2
27.1.	Поняття, елементи та зміст договору найму (оренди).		
27.2.	Договір прокату.		
27.3.	Договір найму (оренди) земельної ділянки.		
27.4.	Договір найму (оренди) будівлі та іншої капітальної споруди.		
27.5.	Договір оренди транспортних засобів.		
27.6.	Поняття, елементи та зміст договору лізингу.		
27.7.	Поняття, елементи та зміст договору найму житла.		
27.8.	Договір позички.		
28.	Зобов'язання з договорів про виконання робіт	4	2
28.1.	Поняття та юридична природа договору підряду.		
28.2.	Елементи договору підряду.		
28.3.	Зміст договору підряду.		
28.4.	Припинення договору підряду.		
28.5.	Окремі види договору підряду.		

1. 3. СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Семінарське заняття 1

Тема 23. Загальні положення про договірне зобов'язання

1. Поняття, функції та значення цивільно-правового договору.
2. Класифікація та види договорів у цивільному праві:
 - 2.1. За юридичними наслідками.
 - 2.2. За розподілом прав та обов'язків між сторонами.
 - 2.3. За моментом укладення договору.
 - 2.4. Залежно від того, на чю користь обумовлене виконання.
 - 2.5. За ступенем правової завершеності (основний, попередній договір).
 - 2.6. За наявністю зустрічного майнового задоволення.
 - 2.7. Залежно від обов'язковості погодження умов між сторонами (взаємопогоджений договір, договір про приєднання).
 - 2.8. Поіменовані та непоіменовані (нетипові) договори. Змішані договори.
 - 2.9. Майнові й організаційні договори.
 - 2.10. Публічний договір.
3. Зміст договору. Тлумачення змісту договорів.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача № 1

Душкін, який проживає у м. Івано-Франківську, надіслав своєму знайомому Орзіху листа із пропозицією придбати у нього рояль за 500 грн., який Орзіх виявив бажання купити, коли гостював у Душкіна. Знаючи, що час поштового обігу між Івано-Франківськом та Львовом становить у середньому 4-6 днів, Душкін встановив 10-денний строк для відповіді на свою пропозицію з моменту одержання листа Орзіхом.

Одержавши 5 травня листа, Орзіх через 2 дні відправив зустрічного листа, у якому повідомляв, що приймає пропозицію. Душкін отримав відповідь 19 травня. Вважаючи відповідь такою, що прийшла із запізненням, Душкін не відреагував на неї, та продав рояль іншому покупцеві.

Приїхавши до Івано-Франківська за роялем, Орзіх дізнався, що його вже продано. У зв'язку із цим Орзіх звернувся до суду з позовом про відшкодування заподіяних йому збитків невиконанням договору.

Чи підлягає позов Орзіха задоволенню?

Задача № 2

Ситуація 1. Коровін побачив на вітрині магазину річ, яку виявив бажання придбати. Однак, продавець повідомив, що ця річ не продається.

Чи можна вважати розміщення речі на вітрині магазину офертою?

Ситуація 2. Коровін зайшов до магазину та взяв на вітрині річ, яку виявив бажання придбати і попрямував до каси. По дорозі Коровін ненавмисно випустив річ із рук, яка від падіння розбилася.

Чи виникло у даному випадку договірне зобов'язання між Коровіним та магазином?

Задача № 3

ТЗОВ «БАРС», ТЗОВ «Ірина» та польська фірма «Лех» підписали попередній договір про створення спільного підприємства в 2016 р. Відповідно до укладеного договору кожна із сторін до грудня 2016 р. повинна була підготувати необхідні документи та провести взаємну аудиторську перевірку.

До призначеного терміну «Ірина» та «Лех» виконали всі зобов'язання, але не змогли підписати засновницький договір та статут внаслідок неготовності «БАРСу», який пізніше взагалі відмовився бути співзасновником СП. У зв'язку з цим були затрачені додаткові кошти на пошук виробничих площ.

Відповідно до договору «Ірина» та «Лех» звернулися з претензією до «БАРСу» про стягнення неустойки та відшкодування понесених витрат. Відповідь на претензію своєчасно не надійшла і сторони звернулись з позовом до господарського суду.

Суддя у прийнятті позову відмовив. Чи правильно поступив суддя? Що є підставами виникнення зобов'язань?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : договір, консенсуальний договір, реальний договір, односторонній договір, двосторонній (взаємний) договір, договір на користь третьої особи, основний договір, попередній договір, договір приєднання, непоіменовані (нетипові) договори, публічний договір.

Під час вивчення зазначеної теми потрібно з'ясувати поняття договору, види договорів в цивільному праві, зміст договору.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільного Кодексу України;

Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV «Про електронні документи та електронний документообіг»;

Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-19 «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги».

Семінарське заняття 2

Тема 23. Загальні положення про договірне зобов'язання

1. Укладення договору: стадії укладення договору, момент укладення, форма договору.
2. *Дебати*: яка форма договору краща – проста письмова або електронна? (поділіться на дві команди)
3. Зміна та пролонгація договору.
4. Правова природа додаткової угоди як інструмент зміни та розірвання договору.
5. Припинення та розірвання договору.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : договір, зміст договору, істотні умови договору, звичайні умови договору, випадкові умови договору, оферта, оферент, акцепт, акцептант, пролонгація договору.

Під час вивчення зазначеної теми потрібно з'ясувати поняття договору, види договорів в цивільному праві, зміст договору.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільного Кодексу України;

Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV «Про електронні документи та електронний документообіг»;

Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-19 «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги».

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача № 1

Непрацездатний за станом здоров'я Мушкін та ТзОВ «Довіра» уклали між собою договір, за яким Мушкін передавав у власність ТзОВ свою земельну ділянку, а останнє зобов'язувалось надавати відчужувачеві довічно матеріальне забезпечення в натурі у вигляді житла, харчування, догляду та іншої необхідної допомоги.

Довідавшись про укладення такого договору, прокурор району звернувся до суду з заявою про визнання договору недійсним на тій підставі, що предметом договору довічного утримання може бути лише будинок або його частина. Крім того, стороною вказаного договору, на думку прокурора, не може виступати юридична особа.

Чи підлягає заява прокурора задоволенню? На що слід ще звернути увагу у даній ситуації?

Задача № 2

Єлісеєв мав намір купити чи найняти гараж. Він дізнався, що у зв'язку з від'їздом за кордон Якімов здає в оренду гараж на два роки. Єлісеєв одразу ж зустрівся з Якімовим, і останній сказав Єлісеєву, що через три дні він може поставити у гараж свою автомашину. На питання про оплату Якімов відповів, що це для нього не важливо і вони домовляться.

Через три дні Якімов подзвонив Єлісеєву по телефону і повідомив, що обставини змінилися і він здати гараж не може, оскільки гараж хоче зняти його близький друг.

Єлісеєв звернувся до суду. У своїй заяві він вказав, що Якімов відмовився від укладеного договору без поважних причин. Тому Єлісеєв просить суд зобов'язати останнього передати йому гараж у користування строком на два роки.

Вирішіть справу.

Задача № 3

Між Бліновим та Петровим був укладений договір на пошив чоловічого костюма із матеріалу замовника - Блінова. У договорі сторони визначили строк виконання – 2 місяці.

Через 1,5 місяці Блінов довідався, що Петров ще не починав виконувати замовлення та порушив питання про розірвання договору. Петров з цим не погодився та пояснив, що затримка відбулась через його хворобу, від якої він планує одужати найближчим часом і тоді буде кроїти матерію. Петров також стверджував, що без його згоди договір не може бути розірваний, оскільки законодавство забороняє односторонню відмову від договору.

Блінов звернувся за порадою до юридичної консультації. Яку пораду слід дати Блінову?

Семінарське заняття 3

Тема 24. Захист цивільних прав учасників договірних зобов'язань

1. Поняття та особливості захисту цивільних прав учасників договірних зобов'язань.
2. Способи захисту цивільних прав учасників договірних зобов'язань. Аналіз статей 16, 19, 611 ЦК України.
3. Форми захисту цивільних прав учасників договірних зобов'язань.
 - 3.1. Юрисдикційна (судовий та адміністративний порядок захисту).
 - 3.2. Неюрисдикційна. Самозахист. Заходи оперативного впливу.
4. Аналіз судової практики як пізнання юрисдикційної форми захисту цивільних прав учасників договірних зобов'язань.
5. *Дебати*: яка форма захисту цивільних прав учасників договірних зобов'язань є ефективнішою – юрисдикційна або неюрисдикційна? (поділіться на дві команди).

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача 1

При укладанні договору на постачання теплової енергії у вигляді пари за спільною згодою сторін у договір було включено умову про те, що усі спори між сторонами будуть вирішуватися тільки шляхом переговорів без звернення до господарського суду або до інших органів.

Протягом декількох місяців обидві сторони належним чином виконували свої обов'язки за договором, проте надалі споживач став систематично затримувати оплату поставленої йому теплоенергії. Оскільки безпосереднє звернення до споживача не дало жодного результату, енергопостачальна організація звернулася до господарського суду з позовом про сплату штрафних санкцій, передбачених правилами подачі теплової енергії.

У запереченні на позовну заяву споживач просив господарський суд провадження у справі припинити, посилаючись на пункт договору, що виключає можливість звернення до господарського суду.

Чи буде прийнято позов до розгляду? Як повинен вчинити господарський суд, якщо б у договорі містилася вказівка про те, що спори між сторонами передаватимуться на розгляд третейського суду, але конкретний третейський суд не визначено?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: охорона цивільних прав, захист цивільних прав; юрисдикційна форма захисту; неюрисдикційна форма захисту; міри захисту; міри відповідальності.

Під час вивчення зазначеної теми обов'язково слід ознайомитись з такими нормативно-правовими актами:

Конституція України (ст. 21, 24, 55, 124);
 Цивільний кодекс України (зл. 3);
 Про третейські суди : Закон України від 11.05.2004 року № 1701-IV,
 Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 року № 1875-IX.
 А також ознайомитись із
 Єдиним державним реєстром судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>

Семінарське заняття 4

Тема 24. Захист цивільних прав учасників договірної зобов'язання

1. Заходи цивільно-правової відповідальності за порушення договірної зобов'язання.
 - 1) відшкодування збитків;
 - 2) сплата неустойки;
 - 3) втрата завдатку;
 - 4) сплата процентів річних;
 - 5) відшкодування моральної шкоди.
2. Судова практика із застосуванням заходів цивільно-правової відповідальності за порушення договірної зобов'язання.
3. Підстави звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання.
 - простий випадок (казус);
 - непереборна сила (форс-мажор).
4. Судова практика щодо звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача 1

Згідно з договором контрактації колективне сільськогосподарське підприємство повинно було продати заготконторі у серпні 18 т огірків (по 6 т кожної декади), а цукровому заводу у вересні — 500 т буряків. У зв'язку з тим, що КСП свого зобов'язання не виконало, заготконтора та цукровий завод звернулися до суду з позовом про стягнення на їх користь неустойки та збитків з колективного сільськогосподарського підприємства.

Заперечуючи проти позову, голова КСП зазначив: по-перше, огірки загинули внаслідок сильного граду, який пошкодив 20 серпня всі посіви; по-друге, підприємство не могло виконати зобов'язання щодо здачі буряка у зв'язку з пошкодженням його городніми шкідниками у червні на площі 15 га.

Місцевий суд у позові відмовив, посилаючись на ст. 614 ЦК України. У скарзі завод зазначив, що колективне сільськогосподарське підприємство мало можливість запобігти загибелі посівів, своєчасно обробивши їх отрутохімікатами. Не погодилася з рішенням суду і заготконтора.

Розгляньте доводи сторін. Чи є підстави для звільнення КСП від відповідальності?

Задача 2

За договором перевезення залізниця зобов'язана була доставити товариству «Одяг» три контейнери трикотажних виробів на суму 4000 грн. Через аварію частина вантажу вартістю 2000 грн. стала непридатною, а решта — забрудненою. Внаслідок знижки вартість трикотажу впала до 1000 грн. Залізниця претензію товариства «Одяг» задовольнила у сумі 3000 грн., а частину стягнення недоодержаного планового прибутку в сумі 2000 грн. відхилила.

У зв'язку з цим товариство, посилаючись на ст. 611 ЦК України, просив господарський суд стягнути з залізниці 2 000 грн.

Чи належить задоволенню позов товариства «Одяг»? Визначте, в якому розмірі несе відповідальність залізниця за пошкодження, втрату, недостачу та псування вантажу.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: охорона цивільних прав, захист цивільних прав, заходи відповідальності, звільнення від відповідальності, форс-мажор.

Під час вивчення зазначеної теми обов'язково слід ознайомитись з такими нормативно-правовими актами:

Цивільний кодекс України,

Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 5. Ст. 28.

Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 6 від 27 березня 1992 року.

Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 від 12.04.96.

Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними: постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 року № 9.

Семінарське заняття 5

Тема 25. Зобов'язання з договору купівлі-продажу

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття та юридичні ознаки договору купівлі-продажу.
2. Елементи договору купівлі-продажу:
 - 2.1. Сторони договору купівлі-продажу.
 - 2.2. Істотні умови договору купівлі-продажу.
 - 2.3. Форма договору купівлі-продажу.
3. Зміст договору купівлі-продажу:
 - 3.1. Права та обов'язки продавця.
 - 3.2. Права та обов'язки покупця.
4. Значення гарантійного строку, строку придатності і строку служби у цивільному праві.
5. Цивільно-правова відповідальність сторін за договором купівлі-продажу:
 - 5.1. Заходи (форми) цивільно-правової відповідальності сторін за договором купівлі-продажу.
 - 5.2. Аналіз судової практики щодо цивільно-правової відповідальності сторін за договором купівлі-продажу.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача 1

Між Васильєвою та Кучеренко було укладено договір про намір у майбутньому укласти договір купівлі-продажу квартири (письмовий, не нотаріально посвідчений), відповідно до якого Васильєва передала Кучеренко 1000 доларів США. Пізніше у Васильєвої потреба у купівлі квартири відпала, вона звернулася до Кучеренко з вимогою про повернення авансової суми в розмірі 1000 доларів США, але остання повернути гроші відмовилася, оскільки, на думку Кучеренко, кошти були сплачені як завдаток, а тому поверненню не підлягають.

Васильєва звернулася в суд з позовом до Кучеренко про визнання недійсним договору про наміри укласти договір купівлі-продажу та стягнення коштів, що були передані за договором про наміри укласти договір купівлі-продажу.

Вирішіть спір.

Задача 2

У січні 2019 року Митрофанов звернувся до суду з позовом до Зозулі, приватного нотаріуса Скакуна про розірвання договору купівлі-продажу. В обґрунтування позовних вимог Митрофанов вказував, що 27 липня 2018 року він купив у Зозулі житловий будинок з господарськими спорудами.

Проте після придбання будинку з'ясувалось, що дані технічного паспорту, виготовленого БТІ не відповідають дійсності, а саме: неправильно зазначено рік зведення будинку та хліва, не зазначено про наявність підвального приміщення, неправильно вказано матеріал, з якого збудовано будинок, відсутня у будинку грубка, яка вказана у матеріалах БТІ. Посилаючись на те, що Зозуля порушив умови договору, тобто приховав обставини, які мають істотне значення та факт самовільного переобладнання будинку, Митрофанов звернувся до суду та просив розірвати зазначений договір та стягнути з Зозулі на його користь 15 тис. грн. моральної шкоди та повернути кошти, внесені за будинок у сумі, еквівалентній 3 тис. доларів США.

Які істотні умови договору купівлі-продажу нерухомості? Вирішіть справу.

Задача 3

Подружжя Модол, звертаючись до суду з позовом, вказали, що між ними та відповідачкою Грім фактично був укладений договір купівлі-продажу житлового будинку. Вони зазначали, що досягли згоди з усіх істотних умов договору та частково його виконали. Зокрема, подружжя сплатило вартість будинку, що підтверджується розпискою, а Грім, у свою чергу, передала їм ключі від будинку. Посвідчити договір нотаріально домовились пізніше, після отримання Грім свідоцтва про право на спадщину за законом.

Однак, у подальшому Грім відмовилась нотаріально посвідчувати договір. Тому подружжя Модол просили визнати договір купівлі-продажу даного житлового будинку дійсним з моменту його фактичного укладення та передачі грошей за нього.

Чи визнає суд такий договір купівлі-продажу дійсним? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 4

Між Молдованом та Ковбасюком 23 березня 2019 року було укладено договір купівлі-продажу частини будинку. Роля звернувся до суду про визнання даного договору недійсним, посилаючись на те, що він є власником іншої частини будинку і його переважне право купівлі частки у праві спільної часткової власності порушено, повідомленням його про продаж частини будинку за 3 дні до укладення договору купівлі-продажу між Молдованом та Ковбасюком по телефону.

Вирішіть спір.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: договір купівлі-продажу, продавець, покупець, двосторонній, відплатний, захист від евікції, товар (майно), майнові права, право вимоги, кількість, якість, асортимент, комплект, комплектність, тара (упаковка), гарантійний строк, строк служби, строк придатності, претензії, позовна давність.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України (глава 54);

Господарський кодекс України (глава 30);

Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 30. Ст. 379;

Про приватизацію державного і комунального майна: Закон України від 18.01.2018. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 12. Ст. 68

Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 5. Ст. 28;

Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції: Закон України від 19.05.2011 р. *Офіційний вісник України*. 2011. № 45. Ст. 1823;

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. *Офіційний вісник України*. 2004. № 30. Ст. 1993;

Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України в ред. від 23.12.1997 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 19. Ст. 98;

Про товарні біржі: Закон України від 10.12.1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 10. Ст. 139;

Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. *Офіційний вісник України*. 2006. № 13. Ст. 857.

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 року (зі змінами та доповненнями). *Офіційний вісник України*. 2016. № 2. Ст. 721.

Про судову практику розгляду справ про визнання правочинів недійсними: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06 листопада 2009 року № 9.

Семінарське заняття 6

Тема 25. Зобов'язання з договору купівлі-продажу

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття та істотні умови договору роздрібною купівлі-продажу.
2. Сторони та форма укладення договору роздрібною купівлі-продажу.
3. Аналіз Закону України «Про захист прав споживачів».
4. Особливості укладення договору роздрібною купівлі-продажу. Публічна оферта.
5. Види договору роздрібною купівлі-продажу. Електронні договори купівлі-продажу.
6. Аналіз судової практики щодо неналжного виконання договору роздрібною купівлі-продажу.
7. *Дебати*: поділіться на дві команди 1) магазин побутової техніки, 2) покупець, незадоволений покупкою. Ситуація повинна бути конфліктною, сторони повинні юридично відстоювати свою позицію. Повіністю змодельуйте ситуацію по строкам, предмету договору (покажіть спірний телефон, навушники, вкажіть на недоліки). Один студент є медіатором і вирішує цей спір.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача 1

У жовтні 2015 року Моргун купив у Дворнікова складний велосипед. У травні 2016 року Моргун попросив Синаєва підготувати (розібрати, почистити) велосипед для поїздки, за що заплатив Синаєву 250 грн. При розборці велосипеда була виявлена тріщина на вилці переднього колеса, а також частковий зрив різьби на зажимному гвинті сидла.

Моргун звернувся до суду з позовом до Дворнікова з вимогою розірвати договір та повернути сплачену суму, а також відшкодувати йому збитки у сумі 250 грн. Дворніков заявив, що по-перше, про виявлені недоліки він сам не знав, по-друге, Моргун не подав йому

претензію, а зразу звернувся з позовом до суду, і по-третє, оскільки після покупки велосипеда пройшло більше 6 місяців, то позивач пропустив строк позовної давності.

Яке рішення повинен винести суд?

Задача 2

09.10.2018 року громадянка Черненко придбала у магазині «Світ Хутра» шубу, чорного кольору, з хутра бобра, вартістю 5 400 грн., з гарантійним терміном 6 місяців, що підтверджується товарним чеком. При огляді шуби в магазині недоліків не виявила. З початком сезону Черненко виявила, що шуба була виготовлена з хутра кролика.

09.12.2018 року вона звернулася до магазину з вимогою про повернення коштів, але їй було відмовлено, а відповіді на письмову претензію вона не отримала. Вважаючи, що було порушено її право на повну та правдиву інформацію про виріб, Черненко звернулася в суд з позовом про розірвання договору купівлі - продажу та повернення коштів.

Вирішіть спір.

Задача 3

16 листопада 2018 року Маковецький купив в універмазі «Л» костюм та черевики, попередньо примірявши їх та уважно оглянувши. Прийшовши додому, Маковецький знову став приміряти костюм, але фасон та колір костюма йому не сподобалися. Порадившись з дружиною, Маковецький вирішив обміняти костюм. Костюм Маковецький більше не одягав. 20 листопада, повертаючись з роботи, він спіткнувся на сходах, а потім виявив, що у одного із нових черевиків відривається підошва. 21 листопада Маковецький прийшов до універмагу з вимогою обміняти костюм, а за черевики повернути гроші.

Продавець обміняти костюм відмовилася, посилаючись на те, що костюм є доброякісним, відповідного розміру та жодних поважних причин для обміну немає. Що стосується черевиків, то вона погодилася їх обміняти на іншу пару.

Які права має покупець у випадку виявлення у придбаному взутті дефектів виробничого характеру? Вирішіть спір.

Задача 4

Осокін 20 травня 2017 року придбав автомобіль «Ланос» у ТОВ «А» з розстрочною платежу на 2 роки. 20 вересня 2018 року автомобіль був викрадений з подвір'я будинку, в якому проживав Осокін. За фактом крадіжки було порушено кримінальну справу. На період розслідування злочину та розшуку автомобіля Осокін припинив сплату періодичних платежів, а згодом, оскільки автомобіль так і не було знайдено, відмовився їх сплачувати взагалі та зажадав повернення вже сплаченої суми. ТОВ «А», вважаючи дії Осокіна неправомірними, звернулось до суду з позовною заявою про стягнення з нього суми несплачених платежів у розмірі 18 тис. грн. та пені у розмірі 1 325 грн.

Хто несе ризик випадкової загибелі майна за договорами купівлі-продажу у розстрочку? Коли виникає право власності на майно, придбане за договорами купівлі-продажу у розстрочку? Вирішіть справу.

Задача 5

Буров 30 грудня 2018 року придбав у магазині «Мобільні телефони» (ТОВ «С») мобільний телефон Apple iPhone 7 за 12 0000 тис. грн. Гарантійний строк на даний телефон був встановлений в 1 рік. Через півроку користування телефоном виявилось, що деякі його функції (доступ до мережі Інтернет, передача даних) не працюють. Після попередньої діагностики телефону у сервісному центрі продавця було встановлено, що телефон потребує гарантійного ремонту, що триватиме 1 місяць. У свою чергу Буров зажадав безоплатного надання йому на час ремонту аналогічного апарату. Але сервісний центр надав йому телефон Хаоті, який не відповідав якісним характеристикам Apple iPhone 7.

Буров звернувся до суду з позовом про стягнення з ТОВ «С» неустойки та моральної

шкоди.

Які правила обчислення гарантійних строків? Чи має право Буров на стягнення неустойки? Вирішіть спір.

Задача 6

Працівник заводу КПО Бабушкін купив в універмазі у кредит з розстрочкою платежу на 12 місяців магнітофон, оформив у встановленому порядку «доручення-зобов'язання», у відповідності до якого завод двічі на місяць перераховував універмагу платежі. Потім перерахування припинились. Перевіркою було встановлено, що Бабушкін перейшов на роботу у тролейбусний парк, а магнітофон продав своїй сестрі.

Дирекція універмагу бажає знати:

а) чи вважається законним продаж ще не оплаченої речі та чи може універмаг витребувати магнітофон від сестри Бабушкіна?

б) чи можна пред'явити вимоги до заводу КПО з приводу оплати заборгованості, яку бухгалтерія не утримала при остаточному розрахунку з Бабушкіним?

в) чи діє «доручення-зобов'язання» у відношенні тролейбусного парку, в якому тепер працює Бабушкін?

г) в якому порядку можна добитися примусового стягнення заборгованості з покупця?

Задача 7

Сидоров купив у меблевому магазині «В» меблі з умовою доставки до дому. Доставка меблів здійснювалась у день купівлі. Під час доставки меблів до дому Сидорова автомобіль, що їх перевозив, потрапив у ДТП та згорів. Разом з автомобілем згоріли й меблі Сидорова.

Сидоров звернувся до магазину з вимогою надати йому інший комплект таких самих меблів. Представник магазину відмовився задовольнити його вимогу, оскільки вини магазину у загибелі меблів немає, крім того ризик випадкової загибелі речей несе їх власник.

З якого моменту виникає право власності на майно, придбане за договором купівлі-продажу? Вирішіть спір.

Задача 8

У супермаркеті Німченко відібрав у візок літрову банку соку, банку маслин, фасовані м'ясні та макаронні вироби, печиво (всього на суму 350 грн). Прямуючи до каси, Німченко візком зачепив стелаж. Візок перекинувся, скляний посуд (з-під соку та маслин) розбився. Усі інші підібрані продукти виявилися непридатними до споживання. Продавець магазину заявила вимогу про сплату вартості відібраного Німченком товару у сумі 350 грн.

З якого моменту виникає право власності на придбані товари у сфері роздрібною торгівлі? Чи правомірні вимоги представника магазину? Про яке зобов'язання – договірне або недоговірне, - йдеться? Вирішіть спір.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: договір роздрібною купівлі-продажу, продавець, покупець, споживач, захист від евікції, товар (майно), якість, асортимент, комплект, комплектність, тара (упаковка), гарантійний строк, строк служби, строк придатності, претензії, позовна давність, публічна оферта, розстрочка.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України (глава 54);

Господарський кодекс України (глава 30);

Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 30. Ст. 379;

Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції: Закон України від 19.05.2011 р. *Офіційний вісник України*. 2011. № 45. Ст. 1823;

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. *Офіційний вісник України*. 2004. № 30. Ст. 1993;

Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України в ред. від 23.12.1997 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 19. Ст. 98;

Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування населення : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 р. № 833. *Офіційний вісник України*. № 25. Ст.1818.

Семінарське заняття 7

Тема 25. Зобов'язання з договору купівлі-продажу

Питання для усного опитування та дискусії

1. Договір поставки:

1.1. *Поняття та юридичні ознаки.*

1.2. *Сторони договору поставки.*

1.3. *Порядок та способи укладення договору поставки. Форма договору.*

1.4. *Істотні умови договору поставки.*

1.5. *Права та обов'язки сторін.*

1.6. *Зміна та припинення договору поставки. Виконання як спосіб припинення договору.*

1.7. *Відповідальність сторін за договором поставки.*

2. Аналіз судової практики щодо неналежного виконання договору поставки, його розірвання тощо.

3. Особливості поставки продукції для державних потреб. Оборонне замовлення.

4. Міжнародні правила Інкотермс (2010) як джерело цивільного права в Україні.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача 1

Згідно із умовами договору поставки між ТзОВ «Пекар» та фермерським господарством «Зоря» останнє зобов'язувалося поставляти протягом 2-х років по 1 тоні борошна вищого сорту щомісячно. У травні-липні першого року дії договору було поставлено борошно низької якості (згіркле, збите у грудочки). ТзОВ «Пекар» відмовилось від прийомки борошна.

У вересні фермерське господарство «Зоря» поставило 2 тони борошна 2 сорту взамін на 1 тону вищого сорту. Свої дії мотивувало технічною поломкою млина. ТзОВ «Пекар» знов відмовилося від прийняття борошна.

У листопаді цього ж року ТзОВ «Пекар» звернулось до суду з позовною заявою про розірвання договору поставки та відшкодування прямих збитків у сумі 22 400 грн. (затрачених на купівлю борошна в іншого виробника), 45 000 грн. неодержаного прибутку від реалізації хлібобулочних виробів протягом травня-липня та вересня та пені у розмірі 754 грн.

Які права замовника у випадку недопоставки, поставки продукції неналежної якості, прострочення поставки? Вирішіть спір.

Задача 2

ТзОВ при укладенні (в якості покупця) договору поставки з шинним заводом вимагала включити у договір умову про те, що до кожної партії шин, що відпускаються постачальником, повинен додаватись документ з зазначенням номенклатури та розгорнутої технічної характеристики виробів. Обґрунтовувалось це тим, що шинний завод відвантажує конторі шини різних розмірів з різними показниками якості, а відсутність супровідних документів утруднює їх приймання та оприбуткування.

Одночасно ТзОВ пропонувало встановити штраф у розмірі 50 грн. за кожний випадок відвантаження продукції без супровідних документів. Постачальник заперечував проти умови договору, запропонованої ТзОВ, оскільки, на його думку, такого роду обов'язки не передбачені

Положенням про поставки продукції і тому не можуть бути накладені на нього і у договорі; а відносно штрафу, то його встановлення у договорі постачальник взагалі вважав неправомірним.

Чи правомірні вимоги покупця? При яких умовах сторони можуть передбачити у договорі штраф за невиконання прийнятих зобов'язань?

Задача 3

26 листопада 2017 року Борсуков уклав договір поставки автомобіля з ТЗОВ «Автосоюз». ТЗОВ «Автосоюз» зобов'язувалось передати Борсукову автомобіль відповідної комплектації протягом 10 тижнів з дня його виробництва.

Відповідно до умов договору Борсуков сплатив 54 140 грн. одразу, а решту – 429 846 грн. він повинен був сплатити протягом трьох робочих днів з моменту повідомлення про наявність автомобіля для його передачі.

З усної інформації товариства замовлений автомобіль був виготовлений у середині січня 2018 року, однак з 26 березня 2018 року до 8 квітня 2018 року товариство почало ухилятися від надання інформації щодо реального строку поставки автомобіля, а пізніше надало відповідь про неспроможність такої поставки та відмовилось повертати кошти, сплачені Борсуковим.

На підставі цього Борсуков звернувся до суду з позовом про розірвання договору поставки, повернення сплаченої суми та відшкодування моральної шкоди.

Яке рішення прийме суд? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 4

Відділ охорони здоров'я виконавчого комітету Смілянської міської ради уклав з ТОВ «Трейд Інвест Лімітед» договори про поставку виробів медичного призначення.

Після проведення детального огляду поставленої продукції 03.01.2019 року представниками відділу охорони здоров'я Виконавчого комітету Смілянської міської ради було виявлено ряд недоліків продукції, а саме відсутність частини технічної документації, відсутність деяких комплектуючих, а також невідповідність технічним параметрам частини поставленої продукції по договору.

Після відмови ТОВ «Трейд Інвест Лімітед» замінити товар або усунути недоліки, відділ охорони здоров'я Виконавчого комітету Смілянської міської ради подав до суду позов про визнання договору поставки недійсним, оскільки він не був спрямований на реальне настання правових наслідків.

Чи правильний спосіб захисту обрав позивач? Які позиції Великої Палати Верховного Суду щодо ознак фіктивного правочину? Вирішіть спір.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: договір поставки; постачальник; покупець; товар; договір контрактації сільськогосподарської продукції; заготівельник (контрактант); виробник; сільськогосподарська продукція.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України (ст. ст. 712-713);

Господарський кодекс України (ст. ст. 264-274).

Семінарське заняття 8

Тема 25. Зобов'язання з договору купівлі-продажу

Питання для усного опитування та дискусії

1. Договір контрактації сільськогосподарської продукції:

1.1. Поняття та юридичні ознаки договору контрактації.

1.2. Сторони, істотні умови та форма договору контрактації.

- 1.3. Укладення та виконання договору контрактації.
2. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу:
 - 2.1. *Поняття та юридичні ознаки договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.*
 - 2.2. *Сторони, істотні умови та форма договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.*
 - 2.3. *Укладення та виконання договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.*
3. Договір міни (бартеру):
 - 3.1. *Поняття та юридичні ознаки договору міни (бартеру).*
 - 3.2. *Сторони, істотні умови та форма договору міни (бартеру).*
 - 3.3. *Особливості укладення та виконання договору міни (бартеру).*
4. Аналіз бартерних відносин на прикладі блогерів України. Наведіть приклади.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача 1

Між фермерським господарством «Світанок» та цукровим заводом був укладений договір на поставку 125 тон цукрового буряка рівними партіями протягом жовтня-листопада 2018 року.

Зібравши урожай, фермерське господарство поставило весь буряк до 25 жовтня 2018 року та стало вимагати збільшення оплати за виконання договору у зв'язку з достроковою поставкою.

Яке значення строків у договорі поставки? Що таке загальні та спеціальні строки у договорі? За яких умов допускається дострокове виконання договору? Вирішіть спір.

Задача 2

Фермерське господарство (ФГ) доставило на м'ясокомбінат 30 голів молодняка крупної рогатої худоби. Комбінат провів убір худоби тільки через 5 днів, причому всі ці дні худоба не отримувала кормів. Внаслідок цього ФГ було завдано шкоди на суму 15 320 грн. від зменшення худобою ваги. На цю суму ФГ оформило позов до м'ясокомбінату та передало його до суду, який повністю задовольнив позов.

М'ясокомбінат у своїй апеляційній скарзі повідомив, що ФГ порушило Положення про порядок укладення та виконання договорів контрактації сільськогосподарської продукції, що виявилось у непогодженні з м'ясокомбінатом графіку доставки худоби, і це лишило комбінат можливості своєчасно прийняти доставлену худобу.

Чи підлягає задоволенню апеляційна скарга м'ясокомбінату? Вирішіть справу.

Задача 3

29 січня 2019 року співробітниками Шепетівського РЕМ було виявлено крадіжку електроенергії у домоволодінні Черкаського шляхом підключення прихованої електророзетки до мереж електропостачальника поза електролічильником з використанням електроенергії без обліку та шляхом підключення автотрансформатора до лічильника зі зміною фаз для скручування показів лічильника у зворотній бік.

Які правові наслідки виникають у такій ситуації?

Задача 4

Волинський є власником квартири у м. Хмельницький. Разом з Волинським у квартирі проживає його дружина.

Між АТ «Хмельницьктеплокомуненерго» та Волинським було укладено договір про тепло-, водопостачання та водовідведення зазначеної квартири. У період з 1 листопада 2018 року по 1 жовтня 2019 року утворилась заборгованість по оплаті за тепло-, водопостачання та

водовідведення, зокрема: за опалення та підігрів води 7095 гр.80 коп., за воду та водовідведення 868 гр.89 коп.

АТ «Хмельницьктеплокомуненерго» звернулось до суду про солідарне стягнення з Волинського та його дружини заборгованості за тепло-, водопостачання та водовідведення у сумі 7 964 гр. 69 коп., а також судових витрат за розгляд справи у суді.

Хто є стороною у договорі постачання енергії через приєднану мережу? Чи відноситься водовідведення до договорів про постачання енергії через приєднану мережу? Вирішіть справу.

Задача 5

У листопаді 2018 року Ситникова звернулася до суду з позовом до Гедзя про визнання недійсним договору міни від 2 жовтня 2018 року.

В обґрунтування позову Ситникова вказувала, що згідно договору вона обміняла належний їй житловий будинок у м. Ізяслав на належний відповідачу Гедзю житловий будинок у с. Борисів Ізяславського району. Ситникова вважає, що даний договір має бути визнаний недійсним, оскільки вона діяла під впливом помилки щодо об'єктивної оцінки якості та властивостей житлового будинку відповідача, оскільки будинок є необхідним, потребує значного ремонту, відсутній матеріал для опалення будинку у зимовий період.

Яке рішення має винести суд? Чи буде договір міни визнаний недійсним якщо особа, яка вчинила правочин, помилилася щодо обставин, які мають істотне значення?

Задача 6

У березні 2019 року Романюк звернувся до суду з позовом до Шубіна та Якової про визнання договору міни недійсним. Позовні вимоги мотивував тим, що йому на праві власності належать 30% приміщення магазину, а 70% зазначеного приміщення належало Шубіну, який 4 жовтня 2018 року уклав з Яковою договір міни зазначеного приміщення магазину на двокімнатну квартиру.

Романюк, посиляється на те, що він є співвласником зазначеного приміщення, тому має переважне право на його придбання, просив визнати договір міни недійсним та перевести на нього права та обов'язки покупця за зазначеним правочином.

Чи буде у даному випадку застосовуватись положення про переважне право купівлі співвласником частини майна, що є об'єктом спільної часткової власності? Яке рішення винесе суд? Для правильної оцінки даної ситуації використовуйте правові позиції Верховного Суду.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу; договір бартеру; бартерний правочин; продавець; покупець.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на вивченні положень наступних нормативних актів:

Цивільний кодекс України (§ 5 гл. 54);

Господарський кодекс України (ст. ст. 275-276);

Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004. № 1877-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 49. Ст. 527;

Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003. № 973-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 45. Ст. 363;

Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017 № 2019-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 27-28. Ст.312

Про альтернативні джерела енергії: Закон України від 20.02.2003 № 555-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 24. Ст.155

Про нафту і газ: Закон України 12.07.2001 № 2665-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 50. Ст. 262;

Про трубопровідний транспорт: Закон України від 15.05.1996 № 192/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 29. Ст. 139;

Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23.12.1998 № 351-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 5-6. Ст. 44.

Семінарське заняття 9

Тема 26. Зобов'язання з договорів дарування, ренти та довічного утримання

Питання для усного опитування та дискусії

1. Договір дарування:

1.1. *Поняття, правова природа та юридичні ознаки договору дарування.*

1.2. *Сторони, істотні умови та форма договору дарування.*

1.3. *Зміст договору дарування.*

1.5. *Відмова від дарування. Розірвання договору дарування.*

2. Особливості окремих різновидів договору дарування:

2.1. *Договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому.*

2.2. *Пожертва.*

3. Аналіз судової практики щодо визнання недійсним договору дарування (або інший предмет спору стосовно договору дарування).

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача 1

Царьова є власником 1/4 частини будинку у м. Хмельницькому. Співвласником іншої частини цього будинку є Курочкін.

10 лютого 2019 року у належній Царьовій частині будинку внаслідок порушення правил безпеки при експлуатації опалювальної печі виникла пожежа, якою завдано матеріальну шкоду Курочкіну. У зв'язку з цим останній 28 лютого 2019 року пред'явив позов до Царьової та заявив клопотання про його забезпечення. Ухвалою суду від 13 березня 2019 року постановлено накласти арешт на частину будинку, яка на праві приватної власності належить відповідачці. Однак вона 16 березня того ж року подарувала її своєму сину Баранову, мотивуючи вчинення цього правочину бажанням передати право власності синові та у такий спосіб забезпечити його окремим житлом.

Курочкін подав позов про визнання такого договору дарування недійсним у зв'язку з тим, що: 1) Баранов не проживав у зазначеній частині будинку, 2) не проводяться відновлювальні роботи у пошкодженій частині будинку, 3) Баранов не був повідомлений про наявність судового спору.

Які істотні умови та форма договору дарування нерухомості? Вирішіть справу.

Задача 2

Пешкова 22 травня 2019 року звернулася до суду з позовом, вказавши, що у 2009 році помер її чоловік та після його смерті вона стала єдиним власником квартири за адресою м. Хмельницький, вул. Лікарів Михайлових, 7, кв. 44.

Оскільки Пешкова похилого віку та часто хворіє, вона дозволила проживати разом з нею сім'ї онука Микити, якому на його прохання 20 квітня 2017 року подарувала свою трикімнатну квартиру. Зазначений договір було посвідчено нотаріусом Фесенко. Пешкова вважала, що було укладено договір оренди квартири.

Лише у травні 2018 року Пешкова ознайомилась із копією вказаного договору та зрозуміла, що була обманута, оскільки, будучи при здоровому глузді, не могла підписати договір такого змісту та позбавити себе даху над головою. У зв'язку з цим Пешкова просила на підставі ст. 230 ЦК України визнати недійсним договір дарування, укладений між нею та онуком Микитою та посвідчений нотаріально.

Вирішіть справу. Свої висновки аргументуйте.

Задача 3

Наришкін подарував своєму знайомому Огіркову 25 квітня 2018 року ПК ASUS P505. Через рік ПК впізнала Крива, в якій цей ПК разом із сумочкою 3 січня 2019 року було викрадено у поїзді Київ-Хмельницький.

Крива звернулася до Хмельницького міськрайонного суду з позовною заявою про витребування від Огіркова та передачі їй зазначеного ПК.

Які наслідки для Нарішкіна матиме рішення суду про витребування від Огіркова та передачі Кривій КПК? Вирішіть справу.

Задача 4

Марія Роїк звернулася до суду з позовом про визнання договору дарування недійсним. Позивачка вказала, що 25 листопада 2018 року помер її син, після смерті якого його дружина Галина Роїк почала оформляти документи для укладення договору дарування, за яким Марія Роїк передавала їй у власність житловий будинок з господарськими спорудами. При цьому колишня невістка (Галина Роїк) обіцяла доглядати Марію Роїк.

Однак, після укладення договору дарування Галина Роїк змінила своє ставлення до неї, почала її ображати, ніякої матеріальної допомоги їй не надавала, взагалі створила нестерпні умови для проживання, через що Марія Роїк вимушена проживати у родичів, доступу до свого житла не має. Крім того, у договорі дарування будинку нотаріус зазначив відповідачку як її дочку, хоча остання не є такою. Позивачка просила визнати договір дарування недійсним, у зв'язку з обманом її зі сторони відповідачки.

Яке рішення прийме суд? Відповідь обґрунтуйте, використовуючи судову практику.

Задача 5

Овсов, Глиба та П'ятак були засновниками ТзОВ. 21 червня 2018 року на загальних зборах засновників, на яких були присутні усі засновники, було прийнято рішення про продаж частини статутного капіталу Шестакову та Семеруку. На підставі цього рішення вони домовилися з Шестаковим про укладення з ним договору купівлі-продажу частки статутного капіталу товариства, відповідно до якого Шестаков придбає 33 % статутного капіталу ТзОВ за 2 млн. доларів США, а Семерук придбає додатково 6,2 % статутного капіталу за 400 тис. доларів США.

Оскільки після прийнятого рішення та досягнення домовленості про укладення договору купівлі-продажу частки статутного капіталу Шестаков не мав можливості внести повністю всю суму, то він запропонував їм до внесення ним коштів укласти з ним договір дарування частки статутного капіталу, де був передбачений його обов'язок передати у майбутньому за це гроші.

2 липня 2018 року між сторонами було укладено договір дарування, однак Шестаков не передав товариству відповідної суми грошей.

У травні 2019 року Овсов, Глиба та П'ятак звернулися до суду з позовом до Шестакова та Семерука про визнання недійсним договору дарування частки статутного капіталу, посилаючись на зазначені обставини та вказуючи на те, що за цим договором обдарований мав здійснити на користь дарувальників дії майнового характеру. Овсов, Глиба та П'ятак вважали, що договір дарування частки статутного капіталу є недійсним та просили задовольнити їх позовні вимоги.

Чи будуть задоволені позовні вимоги Овсова, Глиби та П'ятака? Відповідь обґрунтуйте.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: договір дарування; дарувальник; обдарований; дарунок; договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому; договір пожертви.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на вивченні положень наступних нормативних актів:

Цивільний кодекс України (глава 55);

Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 25. Ст. 252;

Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2365-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 23. Ст.118 (ст. 14-15).

Семінарське заняття 10

Тема 26. Зобов'язання з договорів дарування, ренти та довічного утримання

Питання для усного опитування та дискусії

1. Договір ренти:

1.1. *Поняття, правова природа та юридичні ознаки договору ренти.*

1.2. *Сторони, істотні умови та форма договору ренти.*

1.3. *Зміст договору ренти.*

1.4. *Види договору ренти.*

1.5. *Алеаторність договору ренти.*

1.6. *Зміна та припинення договору ренти.*

1.7. *Судова практика.*

2. Договір довічного утримання (догляду):

2.1. *Поняття, правова природа договору та юридичні ознаки договору довічного утримання (догляду).*

2.2. *Сторони договору, істотні умови та форма договору довічного утримання (догляду).*

2.3. *Права та обов'язки сторін за договором довічного утримання (догляду).*

2.4. *Зміна та припинення договору довічного утримання (догляду). Правові наслідки.*

2.5. *Судова практика про визнання договору довічного утримання недійсним.*

3. *Дебати:* яка договірна конструкція є вигіднішою для відчужувача – договір дарування, договір довічного утримання чи спадковий договір? (поділіться на три команди).

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача 1

У травні 2019 р. Васишина звернулася з позовом до Дашкової про визнання недійсним договору довічного утримання, укладений її тіткою Журбіною. Свої вимоги вона мотивувала тим, що на момент укладення цього договору її тітка Журбіна знаходилась на обліку у психоневрологічному диспансері, та, на її думку, не могла усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними. За цих обставин вона не мала права укласти договір довічного утримання, отже, його слід визнати недійсним.

У судовому засіданні Васишина свої позовні вимоги про визнання договору довічного утримання недійсним підтримала, посилаючись на те, що Журбіна не могла прочитати цей договір та підписати його власноручно, тобто волевиявлення Журбіної не було вільним та не відповідало її внутрішній волі. Суду пояснила, що її тітка Журбіна перебувала на обліку у

лікаря окуліста, перенесла операцію по видаленню одного ока, а другим оком бачила погано та не могла власноручно підписати договір довічного утримання.

Відповідач Дашкова позовні вимоги не визнала та пояснила, що вона дійсно раніше, а саме з 1956 р. разом з Журбіною працювала у залізничній лікарні. У лютому 2019 р. вона випадково зустріла Журбіну, яка стала їй скаржитися на своє життя, що вона одинока, потребує допомоги. Дашкова стала періодично заходити до Журбіної, допомагала їй. Зі слів Журбіної їй відомо, що стосунки з Василюшиною Журбіна припинила з 2014 року.

9 квітня 2019 року Журбіна переночувала у Дашкової, тієї ж ночі у Журбіної стався серцевий напад, її відвезли до лікарні, де вона була на лікуванні до 24 квітня 2019 року. На вимогу Журбіної 27 квітня 2019 р. Дашкова разом з чоловіком поїхала до нотаріуса та уклала договір довічного утримання. Журбіна почувала себе нормально. Нотаріус роз'яснив, який правочин укладається, зачитав його. Журбіна власноручно підписала вказаний договір 30 квітня 2019 року. Журбіній стало погано, її відправили до лікарні, де вона й померла.

У якій формі укладається договір довічного утримання? Чому законодавець встановив саме таку форму (незалежно від виду майна, яке передається відчужувачем набувачу)? Які істотні умови договору довічного утримання? Які дії повинен вчинити нотаріус при укладенні особами подібного договору? Вирішіть спір, використовуючи судову практику.

Задача 2

Бузькова 1928 р.н. 28 лютого 2018 року уклала договір довічного утримання з Благодійним фондом «Милість». Договір був нотаріально посвідчений. Згідно умов договору Бузькова передавала у власність Фонду однокімнатну квартиру загальною площею 31 кв.м. та вартістю 200 000 грн., взамін якої Фонд зобов'язувався надавати Бузьковій довічне утримання у вигляді безоплатного подальшого проживання у зазначеній квартирі, щомісячного матеріального забезпечення (продукти харчування, гроші) у розмірі не менш 3000 грн., щоденного прибирання у квартирі, забезпечення лікарськими засобами та виробами медичного призначення щомісячно не менш як на 2000 грн.

10 червня 2019 року Бузькова звернулась до суду з позовною заявою про розірвання договору довічного утримання, оскільки Фонд, починаючи з січня 2019 року перестав надавати матеріальне забезпечення у встановленому розмірі. Фонд подав зустрічний позов про визнання за ним права власності на частину квартири.

Чи може бути юридична особа у формі благодійної організації набувачем за договором довічного утримання? З якого моменту у набувача виникає право власності на об'єкт договору? Вирішіть справу.

Задача 3

Медведева звернулася до суду з позовною заявою про розірвання договору довічного утримання. У судовому засіданні з'ясувалося, що набувач за договором — Черкезов щомісячно сумлінно надавав Медведевій утримання у вигляді їжі, оплачував комунальні послуги та витрати на лікування. Медведева не заперечувала цього факту, але просила договір розірвати, оскільки у неї з відповідачем склалися особисті неприємні стосунки та вона не бажає надалі одержувати будь-які кошти від неприємної їй людини.

Чи є підстави для розірвання договору? Вирішіть спір, використовуючи судову практику.

Задача 4

У вересні 2019 року Шустова звернулася до суду з позовом про визнання дійсним договору довічного утримання.

Позивач зазначила, що вона разом зі двома неповнолітніми дітьми з 2017 року проживала у будинку свого вітчима Сімченка.

Сімченко мав намір за договором довічного утримання передати їй у власність вказаний житловий будинок.

10 листопада 2017 року вона з Сімченком звернулася до нотаріуса для посвідчення укладеного між сторонами у письмовій формі договору довічного утримання. Однак нотаріус вимовив у посвідченні такого договору у зв'язку з тим, що Сімченко не мав правовстановлюючих документів на житловий будинок.

Через два роки за вироком суду Сімченко був засуджений до трьох років позбавлення волі, де невдовзі і помер.

Посилаючись на те, що договір довічного утримання не було посвідчено нотаріально, однак Сімченко мав викласти таку домовленість у відповідній формі, Шустова на виконання досягнутої з ним домовленості забезпечувала його продуктами харчування, надавала грошову допомогу, підтримувала житловий будинок у належному стані, відвідувала його в установі відбування покарань, поховала його за власний рахунок. Позивачка просила суд визнати договір довічного утримання, укладений 10 листопада 2017 року, дійсним.

Чи буде такий договір визнаний дійсним? Для розв'язання задачі проаналізуйте:

- ч. 2 ст. 220 ЦК України,
- *Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений наказом Міністру від 22.02.2012 року (Офіційний вісник України. — 2012. — № 17. — Ст. 632);*
- *Постанову Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» від 6 листопада 2009 року;*
- *правові позиції Верховного Суду України.*

Задача 5

У лютому 2019 року Буранов звернувся до суду з позовом до Старовойтової про визначення порядку виконання зобов'язань за договором довічного утримання, посилаючись на те, що 21 вересня 2018 року між ним та відповідачкою було укладено договір довічного утримання. За умовами цього договору Старовойтова передала йому у власність житловий будинок, а він зобов'язався її довічно утримувати та доглядати. Грошова оцінка видів матеріального забезпечення визначена у сумі 3000 грн. на місяць. Однак протягом останніх тижнів відповідачка своїми діями ускладнює виконання ним зобов'язань за договором.

Позивач просив визначити частину приміщення будинку, в якій має жити Старовойтова, а також визначити конкретно усі види матеріального забезпечення та догляду, якими він має забезпечувати відповідачку.

У березні 2019 року Старовойтова звернулася до суду з позовом про розірвання договору довічного утримання від 21 вересня 2018 року, посилаючись на те, що Буранов не виконує умови цього договору.

Рішенням міськрайонного суду від 27.03.2019 р. позов Старовойтової задоволено, а у задоволенні позову Буранова відмовлено.

Рішенням апеляційного суду від 18.06.2019 р. скасовано рішення районного суду, ухвалено нове рішення, яким задоволено позов Буранова, а Старовойтовій у задоволенні позовних вимог відмовлено.

У касаційній скарзі Старовойтова просить скасувати рішення апеляційного суду та залишити у силі рішення суду першої інстанції, посилаючись на порушення апеляційним судом норм матеріального та процесуального права.

Яке рішення прийме суд касаційної інстанції? Відповідь обґрунтуйте.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: договір ренти; одержувач ренти; платник ренти; відплатна рента; безоплатна рента; строкова рента; безстрокова рента; рентні платежі; договір довічного утримання (догляду); відчужувач майна; набувач майна.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на вивченні положень наступних нормативних актів:

Цивільний кодекс України (глава 56-57);

Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>

Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>

Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування: Затверджений Наказом Міністерства юстиції України від 11.11.2011 р. № 3306/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>

Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-п#Text>

Семінарське заняття 11

Тема 27. Зобов'язання з договорів про передачу майна у користування

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття, правова природа та юридичні ознаки договору найму (оренди).
2. Елементи договору найму (оренди):
 - 2.1. Сторони договору найму (оренди).
 - 2.2. Істотні умови договору найму (оренди).
 - 2.3. Форма договору найму (оренди).
3. Зміст договору найму (оренди):
 - 3.1. Права та обов'язки наймодавця.
 - 3.2. Права та обов'язки наймача.
4. Припинення договору найму (оренди).
5. Договір прокату:
 - 5.1. Поняття та сторони договору прокату.
 - 5.2. Істотні умови та форма договору прокату.
 - 5.3. Припинення договору прокату.
 - 5.4. Особливості прокату технічних засобів (навести приклади).
6. Договір найму житла згідно ЦК України.
7. Змодельуйте ситуацію. Діючі особи: ріелтор, власник квартири, потенційні орендодавці, юрист. Місце: потенційна для найму квартира (роздрукуйте картинку та презентуйте її – роль ріелтора та власника). Юридична дія: Укладення договору. Особливості: акторська гра, суперечки по строкам, ціні договору, з меблями квартири чи без тощо. Підготуйте проект договору найму, готовий до підписання (роздрукуйте два екземпляри).

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача 1

Петров уклав з Івасюком договір оренди гаражу, який належить на праві приватної власності Івасюку, строком на три роки. Внаслідок сильної бурі гараж був пошкоджений настільки, що загрожував обвалом, а для його відновлення та використання за призначенням необхідно було терміново провести роботи з капітального ремонту.

Петров звернувся до Івасюка з проханням здійснити такий ремонт. Івасюк відмовився, посилаючись на те, що у погіршенні технічного стану будівлі його вини немає. Петров здійснив зазначений капітальний ремонт за власний рахунок та зарахував ці витрати у рахунок орендної

плати. Івасюк звернувся до суду з позовом про стягнення з Петрова сум, зарахованих ним у рахунок орендної плати.

Чи правильні дії Петрова? Чи підлягають задоволенню позовні вимоги Івасюка? Хто несе ризик випадкової загибелі (пошкодження) речі? Вирішіть справу.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: договір найму (оренди), наймодавець (орендодавець), наймач (орендар), індивідуально-визначена річ, майнові права, тимчасове користування.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на вивченні положень наступних нормативних актів:

Цивільний кодекс України (глава 58);

Господарський кодекс України (ст. ст. 283-291).

Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>

Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>

Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування: Затверджений Наказом Міністерства юстиції України від 11.11.2011 р. № 3306/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>

Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-п#Text>

Семінарське заняття 12

Тема 27. Зобов'язання з договорів про передачу майна у користування

Питання для усного опитування та дискусії

1. Договір найму (оренди) земельної ділянки:
 - 1.1. *Поняття та сторони договору найму (оренди) земельної ділянки.*
 - 1.2. *Істотні умови та форма найму (оренди) земельної ділянки.*
 - 1.3. *Аналіз Закону України «Про оренду землі»*
 - 1.4. *Зміст договору найму (оренди) земельної ділянки.*
 - 1.5. *Підстави припинення договору найму (оренди) земельної ділянки.*
2. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди:
 - 2.1. *Поняття та форма договору найму будівлі або іншої капітальної споруди.*
 - 2.2. *Істотні умови договору найму будівлі або іншої капітальної споруди.*
3. Договір найму (оренди) транспортного засобу:
 - 3.1. *Поняття та форма договору найму (оренди) транспортного засобу.*
 - 3.2. *Особливості договору оренди транспортного засобу з екіпажем та без екіпажу.*
4. Договір оренди державного та комунального майна:
 - 4.1. *Поняття, правове регулювання та юридичні ознаки договору оренди державного та комунального майна.*
 - 4.2. *Сторони договору оренди державного та комунального майна.*
 - 4.3. *Аналіз Закону України «Про оренду державного та комунального майна».*
 - 4.4. *Істотні умови договору. Об'єкти державної та комунальної власності, які можуть (не можуть) бути об'єктом оренди.*
 - 4.5. *Форма та порядок укладення договору оренди державного та комунального майна.*

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача 1

Між ТзОВ «Каскад» та підприємцем Собчаком у червні 2018 року було укладено договір оренди, згідно з яким ТзОВ (орендодавець) передало підприємцю (орендарю) у тимчасове оплатне володіння та користування нежитлове приміщення загальною площею 200 м. кв. А у серпні 2018 року орендар в очікуванні дощової осені перекрив дах будівлі, в якій знаходився предмет оренди, металочерепицею, перед цим поставивши до відома орендодавця про свої наміри листом від 25 липня 2018 року.

У травні 2019 року після закінчення терміну дії договору оренди Собчак пред'явив ТОВ «Каскад» вимогу про компенсацію вартості нового даху. Але ТОВ «Каскад» відмовився, мотивуючи тим, що заміна даху була власною ініціативою Собчака.

Які правові наслідки припинення або розірвання договору оренди? Як вирішується питання права власності на поліпшення предмету оренди? Чим відрізняється поліпшення предмету договору оренди від його ремонту (поточного, капітального)? Вирішіть справу.

Задача 2

20 липня 2018 року ТзОВ «Карат» (в якості орендаря) уклало з Регіональним відділенням Фонду державного майна України у Хмельницькій області (в якості орендодавця) договір найму цілісного майнового комплексу птахофабрики вартістю 12 млн. 614 тис. грн. строком на 49 років.

У червні 2019 року під час сильної зливи птахофабрика згоріла. Як було встановлено експертизою, причиною загоряння був удар блискавки. Регіональне відділення Фонду державного майна України звернулося до ТОВ «Карат» з вимогою про відшкодування вартості об'єкта оренди. Але ТОВ «Карат» відмовилось, посилаючись на те, що ризик випадкової загибелі майна несе його власник.

Хто несе ризик випадкової загибелі майна за договором оренди? Які істотні умови договору оренди державного майна? Вирішіть справу. Використайте Закон України «Про оренду державного та комунального майна».

Задача 3

Між Управлінням комунального господарства виконкому Хмельницької міської ради (наймодавець) та ТзОВ «Орагон» (орендар) 20 серпня 2018 року укладено договір оренди складських приміщень площею 2 тис. кв. м. строком на 9 років. Актами перевірки використання орендованого майна (від 5 лютого 2019 року та 21 квітня 2019 року) було зафіксоване фактичне невикористання приміщень.

Управління комунального господарства виконкому Хмельницької міської ради 2 травня 2019 року звернулось до суду з позовною заявою про розірвання договору та повернення майна у зв'язку з його невикористанням.

Відповідач у судовому засіданні пояснив, що орендна плата сплачується ним вчасно та у повному обсязі та підтвердив тимчасове невикористання приміщень, але зазначив, що всі інші умови договору виконуються.

Які підстави розірвання договору оренди? Вирішіть справу.

Задача 4

У серпні 2019 року Першин (орендодавець) звернувся до суду з позовом до Друженка (орендаря) про розірвання договору оренди, відшкодування матеріальної та моральної шкоди,

посилаючись на те, що 6 квітня 2019 року між ними було укладено договір оренди трактора К-701 строком на один рік та орендною платою в розмірі 13 тис. грн. щомісяця.

17 травня 2019 року позивачу стало відомо, що трактор знаходиться без догляду, у технічно несправному стані та розукомплектований, що підтверджується актом державного інспектора Держтехнагляду від 25 травня 2019 року. Борг відповідача з орендної плати становить 39 тис. грн. Матеріальна шкода внаслідок розукомплектування та доведення трактора до технічно несправного стану складає: вартість мосту - 55 тис. грн., ручного гальма - 2 900 грн., шини 720/665 ФД№12 - 22 945 грн., НШ-100А-3л - 446 грн., НШ-71В-3л - 443 грн., сільфонів - 416 грн., ТНВД - 7 тис. грн., усього на суму 89 150 грн. Зазначеними діями відповідача йому нанесено моральну шкоду. Просив стягнути з відповідача на його користь 128 150 грн. матеріальної шкоди, 15 тис. грн. моральної шкоди та розірвати договір оренди.

Яке рішення прийме суд? Відповідь обґрунтуйте.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: договір прокату, договір найму (оренди) земельної ділянки, договір найму будівлі або іншої капітальної споруди, договір найму житла, договір найму (оренди) транспортного засобу, оренда з екіпажем, оренда без екіпажу, договір оренди державного та комунального майна; орендодавець; орендар; договір лізингу; фінансовий лізинг; прямий і непрямий лізинг; лізингодавець; лізингоодержувач; договір позички; позичкодавець; користувач.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на вивченні положень наступних нормативних актів:

Цивільний кодекс України (§2 глави 58);

Житловий кодекс УРСР: Закон України від 30.06.1983 № 5464-Х. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1983. № 28. Ст. 573;

Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст.27.

Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 03.10.2019. № 157-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 4. Ст. 25;

Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу: Закон України 07.02.2002 № 3065-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 30. Ст. 205;

Про господарську діяльність у Збройних Силах України: Закон України від 21.09.1999 № 1076-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 48. Ст. 408;

Про оренду землі: Закон України 6.10.1998 № 161-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 46. Ст. 280;

Про затвердження Порядку реєстрації договорів оренди земельної частки (паю): Постанова КМУ від 24.01.2000 № 119. *Офіційний вісник України*. 2000. № 4. Ст.113;

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України 01.07.2004 № 1952-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 51. Ст. 553;

Про затвердження Методичних рекомендацій Міністерства юстиції України стосовно державної реєстрації права користування (найму, оренди) будівлею або іншими капітальними спорудами, їх окремими частинами: Наказ Мін'юсту України від 13.10.2010 р. № 2500/5. Податки та бухгалтерський облік. 2010. № 87.

Семінарське заняття 13

Тема 27. Зобов'язання з договорів про передачу майна у користування

Питання для усного опитування та дискусії

1. Договір лізингу:

- 1.1. *Поняття та юридичні ознаки договору лізингу.*
- 1.2. *Сторони договору лізингу.*
- 1.3. *Істотні умови та форма договору лізингу.*
- 1.4. *Види лізингу.*
- 1.5. *Права та обов'язки сторін за договором лізингу.*
- 1.6. *Підстави та наслідки припинення договору лізингу.*
- 1.7. *Відмінність договору лізингу від найму (оренди) транспортного засобу.*
2. Договір безоплатного користування майном (позички):
 - 2.1. *Поняття та юридичні ознаки договору позички.*
 - 2.2. *Істотні умови та форма договору позички.*
 - 2.3. *Підстави та наслідки припинення договору позички.*
3. Поділіться на дві команди та укладіть договори прямого та непрямого лізингу
 - 1) автомобіля, 2) устаткування на завод.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача 1

Ракітін 19 березня 2019 року на підставі договору позички передав Горобцю коня з возом для сільськогосподарських потреб. Кінцевим терміном повернення коня за домовленістю сторін було визначено момент виконання Горобцем сільськогосподарських робіт, але не пізніше 1 квітня 2016 року.

25 березня 2019 року Ракітін звернувся до Горобця з вимогою про повернення коня у зв'язку з виконанням останнім всіх сільськогосподарських робіт. Але Горобець відмовився повернути коня, повідомивши, що йому ще залишилось перевезти дрова.

Яка форма договору позички? Хто може бути стороною договору позички? Вирішіть справу.

Задача 2

У травні 2019 року Третякова пред'явила позов до Дружка про визнання договору лізингу дійсним. Посилалась на те, що між нею та відповідачем була досягнута домовленість щодо передачі йому у лізинг терміном на 30 місяців легкового автомобіля марки Тайота, про що 20 лютого 2019 року підписано відповідний договір. У цей же день відповідачу було передано автомобіль, підписано акт його передачі, узгоджено графік та розмір оплати лізингових платежів. Проте посвідчити вказаний договір у нотаріальній конторі відповідач відмовився.

Позивач Третякова вважає, що відповідач безпідставно відмовився від нотаріального посвідчення договору лізингу, який в основному виконаний обома сторонами, тому просила визнати його дійсним.

Чи буде такий договір визнаний дійсним? Яка форма договору лізингу?

Задача 3

У серпні 2019 року Фірц та П'яточкін звернулися до суду з позовом до Шубіної про відшкодування матеріальної шкоди та стягнення доходу від безпідставно набутого майна.

В обґрунтування своїх вимог вказали, що вони є співвласниками нежитлового приміщення площею 124,5 кв.м. У 2016 році позивачі здійснили капітальний ремонт вказаного приміщення.

7 листопада 2016 року Фірц без згоди П'яточкіна уклав із Шубіною договір оренди приміщення строком на 11 місяців. Рішенням суду від 1 грудня 2017 року даний договір визнано недійсним, відповідачку зобов'язано звільнити займане нею нежиле приміщення. Однак лише 13 червня 2018 року відповідачка під час примусового виконання судового рішення звільнила приміщення.

У зв'язку з тим, що Шубіна безпідставно володіла нерухомістю та привела дане нежиле приміщення до непридатного для експлуатації стану, позивачі просили стягнути на їх користь

34 507 гривень спричиненої матеріальної шкоди та 99 600 гривень у рахунок безпідставно отриманих доходів.

Яке рішення має прийняти суд? Чи буде задоволений позов Фірта та П'яточкіна? Чи правомірно суд визнав договір оренди недійсним?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: договір оренди державного та комунального майна; орендодавець; орендар; договір лізингу; фінансовий лізинг; прямий і непрямий лізинг; лізингодавець; лізингоодержувач; договір позички; позичкодавець; користувач.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на вивченні положень наступних нормативних актів:

Цивільний кодекс України (глава 58, 60);

Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI;

Про фінансовий лізинг: Закон України від 04.02.2021 р. № 1201-IX. *Офіційний вісник України*. № 22. 2021. Ст. 976.

Семінарське заняття 14

Тема 28. Зобов'язання з договорів про виконання робіт

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття, правове регулювання та юридичні ознаки договору підряду.
2. Сторони, істотні умови договору підряду.
3. Множинність осіб в договорі підряду та залучення для виконання договору третіх осіб.
4. Форма договору підряду та способи його укладення.
5. Різниця між підрядом та послугами (наведіть якомога більше прикладів).
6. Поняття та значення проектно-кошторисної документації.
8. Права та обов'язки сторін за договором підряду.
8. Відповідальність сторін за договором підряду та припинення договору.
9. Судова практика щодо неналежного виконання договору підряду.
10. *Дебати:* Який спосіб співпраці з «найманими працівниками» обрати власнику бізнесу: договір підряду, трудовий договір або договір про надання послуг? (поділіться на три команди та переконайте власника бізнесу).

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача 1

Будівельники Олексієнко та Волошин домовились з Петровим про будівництво для нього дачі. Вартість робіт, строк виконання були визначені у письмовому документі, який сторони назвали «трудовий договір». Матеріали для будівництва зобов'язувався надати Петров до 10 травня. Сторони розпочали роботи своєчасно і вже 28 травня майже усі роботи були завершені.

Вони повідомили замовника Петрова про те, що 30 травня просять його приїхати для прийняття роботи. 29 травня залишилось повісити ворота. У ніч з 28 на 29 травня внаслідок землетрусу дачу було повністю зруйновано. Петров приїхав ранком 2 червня для прийняття роботи та відмовився оплатити їх виконання, вимагаючи від Олексієнка та Волошина безоплатно збудувати нову дачу з власних матеріалів.

Хто несе ризик випадкового знищення (пошкодження) предмету договору підряду? Проаналізуйте ситуацію та вирішіть спір. Чи зміниться рішення суду, якщо Петров прийняв предмет договору частково (будівельникам залишилося повісити ворота), і внаслідок землетрусу дачу було повністю зруйновано?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: договір підряду, підрядник, замовник, субпідрядник, генеральний підрядник, проектно-кошторисна документація, ризик підрядника.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

- Цивільний кодекс України (глава 61);
- Про захист прав споживачів: Закон України від від 12.05.1991 № 1023-ХІІ;
- Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII.

Семінарське заняття 15

Тема 28. Зобов'язання з договорів про виконання робіт

Питання для усного опитування та дискусії

1. Договір побутового підряду:
 - 1.1. *Поняття та сторони договору побутового підряду.*
 - 1.2. *Істотні умови та форма договору побутового підряду.*
 - 1.3. *Зміст договору побутового підряду. Відповідальність сторін за договором побутового підряду.*
 - 1.4. *Припинення договору договору побутового підряду.*
2. Договір будівельного підряду:
 - 2.1. *Поняття та сторони договору будівельного підряду.*
 - 2.2. *Істотні умови договору будівельного підряду.*
 - 2.3. *Форма та способи укладення договору будівельного підряду.*
 - 2.4. *Особливості відповідальності за договором будівельного підряду.*
3. Договір підряду на проектні та пошукові роботи (наведіть реальні приклади).
4. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт (наведіть реальні приклади).

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача 1

Незадовго до закінчення робочого дня до майстерні з ремонту годинників завітали працівники місцевої лікарні. У майстерні знаходився завідувач Смирнов, добре знайомий відвідувачам. Один з них, громадянин Іванов, передав свій годинник громадянину Смирнову для ремонту. Той, оглянувши годинник, повідомив, що ремонт буде коштувати 100 грн. У зв'язку з тим, що майстерня вже закривалася, Смирнов прийняв годинник, але не видав одразу власникові відповідної квитанції, а пообіцяв, що видасть її вранці наступного дня.

Ранком Смирнов повідомив, що годинник випадково розбився: Смирнов поклав його до шухляди з інструментами, а учень майстерні Чорнявий випадково кинув туди ж металевий інструмент та пошкодив годинник. Вартість ремонту тепер буде складати не 100, а 200 грн.

Власник зажадав від майстерні та особисто від її завідувача відшкодування вартості годинника. Директор підприємства, до складу якого входила майстерня, з приводу вимог власника годинника повідомив, що відповідальність у даному випадку майстерня не несе, оскільки жодних правових відносин між нею та власником годинника не виникло.

Охарактеризуйте форму договору побутового підряду. Як слід вирішити даний спір? Чи зміниться рішення суду, якщо Іванов передав годинник Смирнову для ремонту без свідків?

Задача 2

Петраков 20 грудня отримав з пральні чотири сорочки. 28 грудня він розгорнув сорочки та побачив на комірці трьох сорочок брудні плями. У той же день він звернувся у пральню з проханням перепрати та переprasувати сорочки. Приймальниця відмовилась виконати прохання. Завідувача приймальним пунктом, до якої звернувся Петраков, заявила, що оскільки недоліки у роботі були явними та замовник про них не повідомив одразу при отриманні сорочок, він тим самим позбавив себе права заявити про недоліки у роботі у подальшому, тим більше, що пройшло вже більше тижня. Петраков написав скаргу до об'єднання «Міські пральні».

Яку відповідь об'єднання повинно дати Петракову? Можливо йому варто звернутися до суду? Дайте каліфікрвану конультацію.

Задача 3

Генпідрядник-трест приступив до робіт зі спорудження інженерного корпусу для виробничого об'єднання та виявив ряд грубих помилок у проектній документації. У зв'язку з цим трест призупинив роботи та висунув вимогу до замовника про внесення необхідних виправлень у проектну документацію, а також про відшкодування йому збитків, що виникли у зв'язку з простоем робочих та будівельної техніки.

Як у даній ситуації повинен поступити замовник? Який діючий порядок внесення змін у затверджену проектно-кошторисну документацію?

Задача 4

У жовтні 2018 року Сьомін, звернувшись до суду з позовом, зазначив, що згідно з договором про дольове інвестування у житлове будівництво від 25 жовтня 2019 року, укладеним між ним та АТ «Оконтант», він виконав взяті на себе зобов'язання та сплатив товариству 100 відсотків вартості об'єкта інвестування, однак АТ «Оконтант» відмовляється передати йому у власність житлове приміщення, а вимагає додаткової сплати грошових коштів.

Посилаючись на викладене, позивач просив визнати за ним право власності на вказане житлове приміщення, стягнути з АТ «Оконтант» неустойку за несвоєчасне виконання зобов'язання у розмірі 429 630 грн. та 5 тис. грн. на відшкодування моральної шкоди.

Які істотні умови договору будівельного підяду? Чи буде даний договір вважатись договором будівельного підяду? Чи підлягає сплаті неустойка та відшкодування моральної шкоди? Відповідь обгрунтуйте.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: договір побутового підяду, договір будівельного підяду, договір підяду на проектні та пошукові роботи, договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, підрядник, замовник, субпідрядник, генеральний підрядник, проектно-кошторисна документація, ризик підрядника.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України (§2-3 глави 61 ЦК України);

Про архітектурну діяльність: Закон України від 20.05.1999 № 687-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. № 31. 1999 р. ст. 246.

Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI. *Відомості Верховної Ради України*. № 34. Ст. 343.

Інструкція щодо надання послуг з ремонту, пошиття та в'язання трикотажних виробів, затверджена наказом Українського союзу об'єднань, підприємств і організацій побутового обслуговування населення від 27.08.2000 № 20;

Інструкція щодо надання послуг з ремонту і пошиття взуття, затверджена наказом Українського союзу об'єднань, підприємств і організацій побутового обслуговування населення від 27.08.2000 № 20;

Інструкція щодо надання послуг з ремонту побутової радіоелектронної апаратури, затверджена наказом Українського союзу об'єднань, підприємств і організацій побутового обслуговування населення від 27.08.2000 № 20;

Про затвердження Порядку гарантійного ремонту (обслуговування) або гарантійної заміни технічно складних побутових товарів: Постанова КМУ від 11.04.2002 № 506;

Про затвердження Правил надання послуг з технічного обслуговування і ремонту колісних транспортних засобів: Наказ Мінінфраструктури 28.11.2014 № 615.

1.4. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

1.4.1. Задання для самостійної роботи студентів

БЛОК ЗАВДАНЬ № 1

Тема 25. Зобов'язання з договору купівлі-продажу

1. Складіть договір купівлі-продажу будинку.
2. Складіть договір купівлі-продажу земельної ділянки.

БЛОК ЗАВДАНЬ № 2

Тема 25. Зобов'язання з договору купівлі-продажу

1. Складіть власний проект договору контрактації сільськогосподарської продукції.

БЛОК ЗАВДАНЬ № 3

Тема 26. Зобов'язання з договорів дарування, ренти та довічного утримання (догляду)

1. Складіть власний проект договору довічного утримання.
2. Складіть власний проект договору дарування квартири.

БЛОК ЗАВДАНЬ № 4

Тема 27. Зобов'язання з договорів про передачу майна у користування

1. Складіть власний проект договору лізингу автомобіля.

БЛОК ЗАВДАНЬ № 5

Тема 28. Зобов'язання з договорів про виконання робіт

1. Складіть власний проект договору будівельного підряду.

1.4.2. Вимоги до виконання та оформлення студентами самостійної роботи

Самостійною роботою студента є завдання, яке виконується кожним студентом індивідуально. Для студентів денної форми навчання воно виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи студента. Самостійна робота виконується усіма студентами

під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Це засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Виконані завдання самостійної роботи по кожній темі студент повинен виконати на день проведення семінарського заняття з відповідної теми, на якій завдання оцінюється викладачем. Завдання виконується відповідно до вимог, які є єдиними для усіх студентів. Виконані завдання прикріплюють у google class та отримують відповідні оцінки. Посилання на приєднання до google class студенти отримують на початку навчального семестру.

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра цивільного права та процесу**

**Самостійна робота з
навчальної дисципліни
«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО»**

Виконала:

Ткаченко

Оксана Дмитрівна,

студентка 3 курсу 3 групи

юридичного факультету

Перевірила:

Гринько

Світлана Дмитрівна,

докторка юридичних

наук, професорка

Хмельницький

2024

1.5. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного заліку.

Питання для підсумкового контролю

1. Поняття та функції цивільно-правового договору.
2. Види цивільно-правового договору.
3. Зміст цивільно-правового договору.
4. Укладення цивільно-правового договору
5. Зміна та припинення цивільно-правового договору.
6. Способи захисту цивільних прав учасників договірних зобов'язань.
7. Форми захисту цивільних прав учасників договірних зобов'язань.
8. Самозахист цивільних прав учасників договірних зобов'язань.
9. Заходи цивільно-правової відповідальності за порушення договірного зобов'язання.
10. Підстави звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання.
11. Договір купівлі-продажу: поняття, юридичні ознаки, сторони, форма та істотні умови.
12. Права та обов'язки сторін за договором купівлі-продажу. Відповідальність сторін за договором купівлі-продажу.
13. Права покупця у разі придбання речі неналежної якості за договором купівлі-продажу.
14. Роздрібна купівля-продаж.
15. Правові засади захисту прав споживачів.
16. Порівняльно-правова характеристика видів договору купівлі-продажу (роздрібна купівля-продаж, поставка, контракція, постачання енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу).
17. Значення гарантійного строку, строку придатності та строку служби в договорах про передачу майна у власність.
18. Поняття, юридичні ознаки, сторони та істотні умови договору поставки.
19. Виконання договору поставки. Наслідки невиконання та неналежного виконання договору поставки.
20. Договір контракції сільськогосподарської продукції: поняття, юридичні ознаки, сторони, форма, істотні умови.
21. Права та обов'язки сторін за договором контракції сільськогосподарської продукції.
22. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.
23. Договір дарування: поняття, юридичні ознаки, сторони, форма. Дарування шляхом пожертви.
24. Права та обов'язки сторін за договором дарування.
25. Припинення договору дарування.
26. Договір ренти: загальна характеристика.
27. Виконання договору ренти.
28. Договір довічного утримання: поняття, юридичні ознаки, сторони, форма, істотні умови.
29. Зміст зобов'язання з договору довічного утримання. Припинення договору.
30. Договір міни (бартеру).
31. Договір найму (оренди): поняття, юридичні ознаки, сторони, істотні умови та форма.
32. Права та обов'язки сторін за договором найму (оренди).
33. Підстави та правові наслідки припинення договору найму (оренди).
34. Договір прокату.
35. Договори найму (оренди) земельних ділянок, транспортних засобів, будівель та інших капітальних споруд.
36. Оренда державного та комунального майна.
37. Договір лізингу: поняття, юридичні ознаки, сторони, істотні умови та форма.
38. Права та обов'язки сторін за договором лізингу.

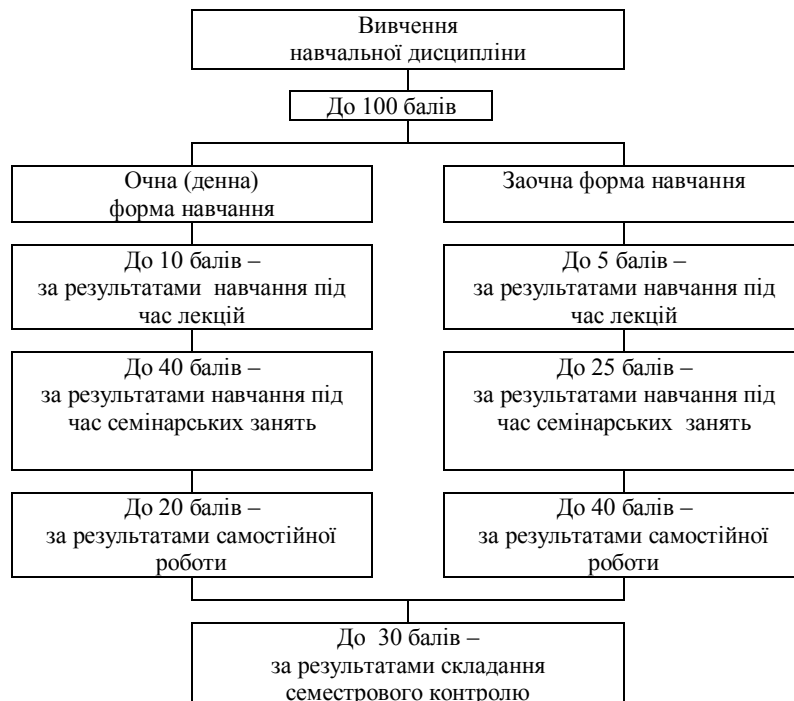
39. Поняття та предмет договору найму (оренди) житла за ЦК України.
40. Сторони договору найму (оренди) житла. Права та обов'язки наймача та осіб, які проживають разом з ним.
41. Зміна та розірвання договору найму (оренди) житла.
42. Договір позички.
43. Договір підряду: поняття, юридичні ознаки, сторони, істотні умови та форма.
44. Кошторис: поняття, значення, види.
45. Зобов'язання з договору підряду.
46. Будівельний підряд: поняття, юридичні ознаки, сторони, істотні умови та форма.
47. Права, обов'язки, відповідальність сторін за договором будівельного підряду.
48. Договір побутового підряду.
49. Договір підряду на проектні та пошукові роботи. Зміст договору.
50. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Зміст договору.

1.5.2. Приклад залікового білету

1. Значення гарантійного строку, строку придатності та строку служби в договорах про передачу майна у власність.
2. Поняття та предмет договору найму (оренди) житла за ЦК України.

2. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:



2.2.3 цієї навчальної дисципліни **ЗА ДЕННОЮ ФОРМОЮ** навчання передбачено проведення наступної кількості лекційних та семінарських занять:

	1 семестр («осінній»)	
	Кількість Лекцій	Кількість семінарів
3 курс (III частина Цивільного права)	15	15

2.3. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни у цьому семестрі передбачено проведення 15 лекційних занять за денною формою навчання.

Відповідно, кількість балів, які студент може набрати під час *лекцій*, обраховується відповідно до таблиці:

№ з/п	Кількість лекцій за планом	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
			15	0,8	1	1,8	2,2	2,8	3,3	3,9	4,4	5,0	5,6	6,1	7,2	8,5

2.4. Обсяг балів, здобутих студентом під час *семінарських занять*, обчислюється за сумою балів, здобутих під час кожного із занять, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатком 3 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 15 семінарських занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється *кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5*, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

3.4. Обсяг балів, здобутих студентом за *самостійну роботу*, обчислюється за сумою балів, здобутих за виконання кожного із цих завдань у таких межах:

Загальна кількість балів за самостійну роботу за семестр	Кількість Блоків завдань (БЗ) за семестр	Макс. кількість балів за кожну тему
20	5	4

3. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

3.1. Основні джерела

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // ОВУ. 2003. № 11. Ст. 461.
2. Цивільне право України : [навч. посіб.] / Ю. В. Білоусов, А. В. Ватрас, С. Д. Гринько та ін. ; [за ред. Р. О. Стефанчука]. К. : Правова єдність, 2009. 536 с.
3. Дзера О.В. Договірне право України. Особлива частина: навч. посіб./ О.В. Дзера. К.: Юрінком Інтер, 2018. 1200 с.
4. Договірне право України. Особлива частина: навч. Посібник / Т.В. Боднар, О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова та ін. ; за ред. О.В. Дзери. К.: Юрінком Інтер, 2021. 1200 с.
5. Тенденції становлення та розвитку зобов'язального права : колективна монографія / Анікіна Г.В., Абросімов С.А., Бабійчук В. М. та ін. ; голов. ред. С. Д. Гринько. Хмельницький : Видавництво Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. 668 с. (Серія «Парадигма управління та права») URL: <https://irlykhuml.univer.km.ua/items/155d7f74-56a0-45f7-ae42-b0c6dd7d26e7/full>
6. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання: [підручник] / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін. : [за заг. ред. С. С. Бичкової]. 3–ге вид., перероб. і доп. К. : Алерта, 2014. 496 с.
7. Харитонов Є. О., Харитонova О. І., Старцев О. В. Цивільне право України : Підручник. 3–ге вид., перероб. і доп. К. : Істина, 2011. 808 с.
8. Цивільне право України : підручник / Є. О. Харитонов, Н. О. Саніахметова. К. : Істина, 2003. 776 с.
9. Договірне право України: навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова та ін. : [за ред. О. В. Дзери]. К. : Юрінком Інтер, 2009. 1200 с.
10. Вавженчук С. Я. Договірне право : навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2011. 584 с.
11. Цивільне право України. Особлива частина : [підручник] / Т. В. Боднар, С. І. Бервено, С. М. Безклубий та ін. ; [за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика]. 3–ге вид., перероб. і доп. К. : Юрінком Інтер, 2010. 1176 с.
12. Цивільне право України : навч. посібник : у 2 т. / Іванов Ю.Ф., Куриліна О.В., Іванова М.В. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : Правова Єдність : Алерта.
13. Цивільний кодекс України : Науково-практичний коментар / Є. О. Харитонов, О. А. Підпригора, Ю. С. Червоний та ін. ; [за ред. Є. О. Харитонova, О. М. Калітенко]. Х. : ТОВ «Одіссей», 2003. 856 с.
14. Цивільний кодекс України : коментар / [за заг. ред. Є. О. Харитонova, О. М. Калітенко]. Одеса : Юрид. л-ра, 2004. 1112 с.
15. Цивільний кодекс України : Науково-практичний коментар / Є. О. Харитонов, І. М. Кучеренко, О. І. Харитонova та ін. ; [за ред. Є. О. Харитонova]. Х. : ТОВ «Одіссей», 2006. 1200 с.

а. Допоміжні джерела

Тема 23. Загальні положення про договірне зобов'язання

2. Боднар Т. В. Виконання договірних зобов'язань в цивільному праві : монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 272 с.
3. Голубєва Н. Ю. Зобов'язання у цивільному праві України: методологічні засади правового регулювання: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право; цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Одеса, 2013. 40 с.
4. Заверуха Т. М. Презумпція відплатності цивільно-правового договору. *Університетські наукові записки*. 2014. № 4. С. 96-103.
5. Проблеми правового регулювання договірних відносин суб'єктів господарювання:

- монографія. В. М. Адам та ін.; за заг. ред. М. С. Долинської. Львів: ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2019. 247 с.
6. Панченко С.С. Строк дії договору та строк виконання договірних зобов'язань у цивільному праві: питання взаємозв'язку та розмежування. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. Вип. 6. Т. 1. С. 111-114.
 7. Луць В. Договір як регулятор цивільних відносин. *Право України*. 2012. № 9. С. 19-25.
 8. Луць В. Тенденції розвитку договірних прав України в сучасних умовах. *Право України*. 2009. № 8. С. 8-11.
 9. Хоменко К.Т. Цивільно-правовий договір в системі договірних зобов'язань. Реформування законодавства державних інституцій: досягнення, недоліки та перспективи : зб. матеріалів Міжнар. юрид. наук.-практ. конференції : тези наук. доповідей, (30 травн. 2019 р.) : [відп. за вип. Смерчинська Н.І.]. Київ : МЮНПК "Актуальна юриспруденція" ; АртЕк, 2019. С. 98-101.

Тема 24. Захист цивільних прав учасників договірних зобов'язань

10. Боднар Т. В. Деякі проблеми захисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях. *Університетські наукові записки*. 2007. № 2 (22). С. 113-118.
11. Венедіктова І. Реалізація охоронюваних законом інтересів у договірних правовідносинах. *Право України*. 2012. № 9. С. 78-84.
12. Верховець А. А. Цивільно-правова відповідальність за порушення договору : дис. ...кандидата юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2010. 210 с.
13. Горблянський В.Я. Захист прав споживачів за договором про надання послуг : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Івано-Франківськ, 2019. 20 с.
14. Гнатів О. Захист права власності на об'єкти нерухомості у договірних зобов'язаннях шляхом визнання правочинів недійсними. *Актуальні проблеми правознавства : збірник наукових праць*. Тернопіл. нац. екон. ун-т, Юрид. ф-т ; голов. ред. Гречанюк С.К. ; редкол.: Крупчан О.Д., Галянтич М.К., Галай А.О. [та ін.]. Тернопіль, 2018. Вип. 4 (16). С. 106-109
15. Гринько Р. В. Поняття та ознаки заходів оперативного впливу у зобов'язальних правовідносинах. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2014. Вип. 3. Т. 1. С. 136-140.
16. Гринько Р. В. Відмова від договору як захід оперативного впливу у зобов'язальних правовідносинах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2014. Вип. 28. Т. 1. С. 111-114.
17. Гринько Р. В. Заходи оперативного впливу та способи самозахисту: порівняльно-правовий аналіз. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція»*. 2014. Вип. 9-2. Т. 1. С. 159-162.
18. Гринько Р. В. Заходи оперативного впливу та динаміка зобов'язального правовідношення. *Університетські наукові записки Хмельницького: Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2014. № 2 (50). С. 168-176.
19. Гринько С. Д., Гринько Р. В. Заходи оперативного впливу, пов'язані з виконанням зобов'язання за рахунок боржника. *Університетські наукові записки. Хмельницький : Вид-во ХУУП*, 2016. № 1. С. 45-56.
20. Крисань Т. Є. Збитки як категорія цивільного права України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Одеса, 2008. 22 с.
21. Луспеник Д. Реалізація права на самозахист цивільних прав – новела нового ЦК України: поняття і межі здійснення. *Адвокат*. 2004. № 11. С. 3-8.
22. Отраднова О. О. Неустойка в цивільному праві: автореф. дис. на здобуття наук.

ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Київ, 2002. 20 с.

Тема 25. Зобов'язання з договору купівлі-продажу

23. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 30. Ст. 379;
24. Про приватизацію державного і комунального майна: Закон України від 18.01.2018. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 12. Ст.68
25. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 5. Ст. 28;
26. Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції: Закон України від 19.05.2011 р. *Офіційний вісник України*. 2011. № 45. Ст. 1823;
27. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контролю за операціями з ними: Закон України від 18.11.1997 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 9. Ст. 34;
28. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. *Офіційний вісник України*. 2004. № 30. Ст. 1993;
29. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України в ред. від 23.12.1997 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 19. Ст. 98;
30. Про товарні біржі: Закон України від 10.12.1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 10. Ст. 139;
31. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. *Офіційний вісник України*. 2006. № 13. Ст. 857.
32. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 року (зі змінами та доповненнями). *Офіційний вісник України*. 2016. № 2. Ст. 721.
33. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004. № 1877-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 49. Ст. 527;
34. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003. № 973-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 45. Ст. 363;
35. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017 № 2019-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 27-28. Ст.312
36. Про альтернативні джерела енергії: Закон України від 20.02.2003 № 555-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 24. Ст.155
37. Про нафту і газ: Закон України 12.07.2001 № 2665-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 50. Ст. 262;
38. Про трубопровідний транспорт: Закон України від 15.05.1996 № 192/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 29. Ст. 139;
39. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23.12.1998 № 351-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 5-6. Ст. 44.
40. Про судову практику розгляду справ про визнання правочинів недійсними: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06 листопада 2009 року № 9
41. Апопій І. Нові аспекти укладання договору поставки товарів для державних потреб. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 2. С.18-21.
42. Бабаджанян Г. Договір купівлі-продажу товарів: загальні обмеження саморегулювання. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право : науковий журнал*. Київ. нац. торговельно-економ. ун-т ; редкол.: Мазаракі А.А., Притульська Н.В., Мельниченко С.В. [та ін.]. Київ, 2021. № 1 (114). С. 54-62.
43. Безклубий І.А., Глушенко Є.М. Момент переходу права власності за договором

- купівлі-продажу з торгів. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2008. № 4. С. 27-33.
44. Беседіна Т.І. Проблема визначення сторін у договорі (контракті) поставки в зовнішньоекономічній діяльності. Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Інститут держави і права ім.Корецького В.М. НАН України. Київ, 2010. Вип. 47. С. 383-388.
 45. Войчук О. Основні умови регулювання господарських відносин щодо поставок. *Вісник податкової служби України*. 2003. № 3. С.57-62.
 46. Гринько С.Д., Заверуха С.В. Особливості механізму виконання зобов'язання з договору купівлі-продажу. *Право і суспільство*. 2024. № 1. Т. 2. С. 322-330. URL: http://pravoisusilstvo.org.ua/archive/2024/1_2024/part_2/1-2_2024.pdf
 47. Єгоричева О. Договір роздрібної купівлі-продажу як підстава виникнення у покупця статусу споживача. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 3 (207). С. 28-32.
 48. Заверуха С. В. Неустойка як штраф і компенсація за договорами про передачу майна у власність. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2013. № 22. Ч. II. Т. 1. С. 216–220.
 49. Погоджук В.Р. Захист прав споживачів за договором постачання електричної енергії че рез приєднану мережу : монографія. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2017. 218 с.
 50. Кальниченко А. Деякі питання, що можуть виникати при укладенні договорів купівлі-продажу земельних ділянок. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2006. № 3. С. 49-52.
 51. Колонтирська М. Зміст договору поставки продукції для державних потреб. *Вісник Львівського університету ім. Івана Франка*. 2003. Вип. 38 Юридич. науки. С. 293-300.
 52. Канзафарова І.С. Біржові договори як різновид купівлі-продажу. Держава і право : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Київ, 2011. Вип. 53. С. 283-288.
 53. Місяць А. П. Відчуження майна особою, якій воно належить на праві власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2014. 19 с.
 54. Мартинюк А. Співвідношення договору контрактації сільськогосподарської продукції із суміжними договорами. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка / КНУ ім. Т. Шевченка*. Київ, 2015. С. 84-87. (Юридичні науки ; вип. 1 (100))
 55. Олефіренко А. М. Договір купівлі-продажу підприємства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2013. 18 с.
 56. Поплавська М. В. Право споживача на інформацію про продукцію за законодавством України та ЄС (цивільно-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. К., 2015. 20 с.
 57. Станіславський В. Правова природа договору поставки продукції насінництва як вид договору купівлі-продажу. *Право України*. 2008. № 10. С. 55-63.

**Тема 26. Зобов'язання з договорів дарування,
ренти та довічного утримання**

58. Апанасюк М.П. Юридичні особливості договору ренти. Бюлетень Міністерства юстиції України: офіційне видання. Київ, 2011. № 12 (грудень). С. 40-45
59. Вавженчук С.Я. Юридична природа договору ренти: теоретико-догматичний ракурс. *Вісник господарського судочинства*. Київ, 2011. № 4. С. 133-137
60. Вавженчук С.Я. Транспарентність юридичної природи договору довічного

- утримання. Вісник господарського судочинства. Київ, 2011. № 6. С. 78-81.
61. Вавженчук С.Я. Дефініції основних конструктивних елементів договору ренти. Вісник господарського судочинства. Київ, 2011. № 5. С. 118-122.
 62. Ісаєв А. М. Договір дарування за Цивільним кодексом України : монографія. Київ: Дьякопенко, 2010. 224 с.
 63. Заверуха Т. М. Особливості натуральної форми виявлення відплатності договору ренти. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція»*. 2014. Вип. 12. Т. 2. С. 42–45.
 64. Кузьмич О. Договір дарування з обов'язком обдаровуваного на користь третьої особи в цивільному законодавстві України. *Підприємництво, господарство і право*. Київ, 2011. № 7 (187). С. 11-14.
 65. Коноваленко О.Ю. Договір дарування у цивільному праві України. Пенітенціарна система України: актуальні проблеми підготовки кадрів: зб. матеріалів наук.-теорет. конф. курсантів (Київ, 11 квіт. 2014 р.) / Держ. пенітенціарна служба України, Ін-т кримін.-викон. служби; [відп. ред.: І.М. Копотун, С.Г. Стеценко]. Київ: Інститут кримінально-виконавчої служби, 2014. С. 69-71.
 66. Коваленко Т. Договір ренти земельної ділянки. *Землевпорядний вісник: науково-виробничий журнал*. 2013. № 12. С. 42-46.
 67. Логвиненко Ю.В. Особливості укладання договору дарування. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. Київ, 2011. № 3 (березень). С. 130-135.
 68. Майданик Р.А. Зміст, сторони і виконання договору ренти. Договірне право України: особлива частина: навчальний посібник/ Н.С. Кузнецова, Т.П. Базова, Ю.В. Білоусов, І.А. [та ін.] Безклубний. Київ: Юрінком Інтер, 2009. С. 175-179.
 69. Морозов Є. Визнання договору дарування недійсним. *Юридичний вісник України : все про закони - в одній газеті: загальнонаціональна правова газета*. Київ, 2021. 23 квітня - 13 травня (№ 16/17). С. 22
 70. Новікова В. Особливості договору дарування. *Підприємництво, господарство і право*. Київ, 2009. № 1 (157). С. 14-17.
 71. Розгон О. Виконання договору довічного утримання: проблеми теорії та практики застосування. Слово Національної школи суддів України: фахове загальнодержавне науково-практичне та науково-методичне юридичне видання. Національна школа суддів України. Київ, 2016. № 1 (14). С. 123-131.

Тема 27. Зобов'язання з передання майна в користування

72. Земельний кодекс України від 20.10.2001 р. // ОВУ. – 2001. – № 2001. – № 46. – Ст. 2038.
73. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI.
74. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
75. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>
76. Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 03.10.2019. № 157-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 4. Ст. 25;
77. Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу: Закон України 07.02.2002 № 3065-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 30. Ст. 205;
78. Про господарську діяльність у Збройних Силах України: Закон України від 21.09.1999 № 1076-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 48. Ст. 408;
79. Про оренду землі: Закон України 6.10.1998 № 161-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 46. Ст. 280;

80. Про фінансовий лізинг: Закон України від 04.02.2021 р. № 1201-ІХ. *Офіційний вісник України*. № 22. 2021. Ст. 976.
81. Калаур І.Р. Договірні зобов'язання з передання майна в користування : проблеми теорії та практики : Монографія. 2-ге вид., доп. Тернопіль: Підручники і посібники, 2015. 480 с.
82. Карпечкін Г.Я. Автотранспортні засоби як предмет договору лізингу. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2008. № 4. С. 109-114.
83. Логвинчук Р.П. Стадії укладення договору лізингу. *Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки*. Інститут держави і права ім.Корецького В.М. НАН України. Київ, 2010. Вип. 47. С. 360-364.
84. Мороз М.В. Міри цивільно-правової відповідальності за порушення зобов'язання з договору найму (оренди). *Право та інновації: науково-практичний журнал / Нац. акад. правових наук України; Н.-д. ін-т правового забезпеч. інновац. розвитку; редкол.: С.В. Глібко, Г.В. Анісімова, В.Ю. Уркевич [та ін.]*. Харків, 2018. № 3 (23). С. 104-109.
85. Ментух Н.Ф. Господарсько-правова відповідальність суб'єктів лізингової діяльності за договором лізингу. *Вісник господарського судочинства: офіц. друкований орган Вищ. госп. суду України*. 2012. № 6. С. 149-155
86. Никоненко А. Договір фінансового лізингу: законодавче регулювання і деякі практичні аспекти укладання. *Юридичний журнал аналітичні матеріали, коментарі, судова практика*. 2012. № 7/8 (121/122). С. 155-157
87. Оренда в Україні: загальні положення; порядок укладання договору; лізинг та фрахт; орендна плата; оренда землі; діяльність дозвільних органів; судова практика. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 416 с.
88. Отраднова О.О. Поняття та юридичні ознаки договору найму (оренди). *Договірне право України: особлива частина: навчальний посібник / Н.С. Кузнецова, Т.П. Базова, Ю.В. Білоусов, І.А. [та ін.]* Київ: Юрінком Інтер, 2009. С. 193-197.
89. Тарасенко Л. Договір найму (оренди) транспортного засобу. *Вісник Львівського університету: збірник наукових праць*. 61. 2015. С. 324-329.
90. Труфанова Ю. Проблемні аспекти припинення договору найму (оренди) у зв'язку з ліквідацією юридичної особи. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 10 (238). С. 6-9.
91. Цірат Г. Попередні обов'язкові умови (conditions precedent) за договорами лізингу повітряних суден. *Юридична Україна: правовий часопис*. 2012. № 11 (119). С. 78-82.
92. Чорна Ж.Л. Деякі питання правового регулювання договору найму (оренди) земельної ділянки за законодавством України. *Університетські наукові записки Хмельницького університету управління та права*. 2008. Вип. 2 (26). С. 53-57.

Тема 28. Зобов'язання з договору підяду.

93. Ганчева А. Договір побутового підяду в цивільному праві України . Монографія., К: Алерта, 2014. 154 с.
94. Договори з виконання робіт в цивільному праві України : проблеми теорії і практики: монографія. За заг. ред. А. Б. Гриняка. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2015. 402 с.
95. Біленко М. Особливості договору підяду на капітальне будівництво. *Юридична Україна: правовий часопис*. 2012. № 2 (110). С. 43-47
96. Ізарова І. Істотні умови договору підяду на виконання проектних робіт. *Право України: юридичний журнал*. 2010. № 11. С. 90-96.
97. Кузнецова Н.С. Відповідальність за договором будівельного підяду. Н.С. Кузнецова, Р.А. Майданик. *Договірне право України: особлива*

- частина: навчальний посібник. Н.С. Кузнецова, Т.П. Базова, Ю.В. Білоусов, І.А. [та ін.] Безклубний. Київ: Юрінком Інтер, 2009. С. 429.
98. Лукасевич-Крутник І. С. Договір підяду на проведення проектних та пошукових робіт: монографія. Т.: Економічна думка ТНЕУ, 2012. 178 с.
99. Луць В.В. Контракти в підприємницькій діяльності: Навч. посібник. 2-е перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2008. 576 с.
100. Недошовенко А.О. Укладання, зміна та розірвання договору будівельного підяду : дис. ... д-ра філософії. Київ, 2021. 224 с.

4. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a> — Законодавство України на сайті Верховної Ради України.
2. <http://www.ccu.gov.ua/uk/index> — Конституційний Суд України.
3. <https://supreme.court.gov.ua> – Верховний Суд
4. <http://www.president.gov.ua/documents/> — Офіційні документи на Офіційному представництві Президента України.
5. <http://www.kmu.gov.ua/control/> — Урядовий портал.
6. <http://www.minjust.gov.ua/> — Міністерство юстиції України.
7. <http://zakon.nau.ua/> — Професійна юридична система Мега-НаУ.
8. <http://www.ligazakon.ua/> — Ліга:Закон — головний правовий портал України
9. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/> — Наукова періодика України на сайті Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.
10. <http://www.reyestr.court.gov.ua/> — Єдиний державний реєстр судових рішень.
11. <http://npu.in.ua/> — Нотаріальна палата України